

WAKE UP YOUR VOCATION

SAŽETAK

Sažetak

Ovaj izvještaj bavi se temom **profesionalnog usmjeravanja** u školama i obrazovnim institucijama, kroz istraživanje perspektiva triju ključnih ciljnih skupina: učenika i učenica od 12 do 18 godina, njihovih roditelja/skrbnika, te nastavnika i nastavnica. Kako bi se istražile njihove perspektive, osmišljene su ankete i kratki intervjui koji su provedeni u tri partnerske zemlje: Španjolskoj, Italiji i Hrvatskoj.

Utvrđeno je da velika većina roditelja i nastavnika prepoznaje vrijednost i potrebu za profesionalnim usmjeravanjem u školama, te da značajan broj učenika smatra da bi im takve aktivnosti bile od koristi. Unatoč tomu, rezultati anketa pokazuju da još uvijek postoji jaz između velike potrebe za profesionalnim usmjeravanjem i malog broja prilika usmjeravanja koje se zapravo nude učenicima.

Teme profesionalnog usmjeravanja koje su sudionici anketa i intervjua prepoznali kao važne uključuju, između ostalog, informacije o smjerovima i mogućnostima osposobljavanja i obrazovanja, informacije o tržištu rada i njegovim promjenama, prepoznavanje osobnih interesa, te razvoj tzv. soft skills¹.

Rezultati pokazuju da je nedostatak osposobljenosti nastavnika i stručnih suradnika za profesionalno usmjeravanje jedan od značajnih prepreka za uključivanje ovakvih aktivnosti u školama, budući da znatan broj nastavnika navodi da nemaju dovoljno informacija i edukacije za njihovo provođenje. K tome, nastavnici i roditelji smatraju i nemotiviranost učenika otegotnom okolnošću, što ukazuje da je ključno posvetiti se i povećanju motivacije učenika za profesionalno usmjeravanje. Neke od drugih prepreka koje su nastavnici izdvojili u anketama i intervjuima uključuju nedostatak točnih i ažurnih informacija o tržištu rada, te nedostatak vremena i ljudskih resursa.

Rezultati anketa i intervjua čine temelj za sljedeće faze projekta WAKE UP: za stvaranje metodološkog priručnika kojeg će nastavnici koristiti za profesionalno usmjeravanje svojih učenika, te za organizaciju online edukacije za nastavnike i online sesija za podizanje svijesti roditelja i učenika škola koje sudjeluju u projektu.

¹ Za razliku od tzv. hard skills, vještina koje se mogu dokazati i mjeriti, soft skills su nemjerljive. Primjeri takvih vještina uključuju interpersonalne vještine, verbalnu i pisanu komunikaciju, donošenje odluka, vođenje, upravljanje vremenom, analitičke vještine, itd.

INDEX

Index

1. Uvod	7
1.1 Europski kontekst.....	9
1.2 Španjolski kontekst	13
1.3 Talijanski kontekst.....	15
1.4 Hrvatski kontekst	18
2. Metodologija	21
2.1 Proces pripreme anketa	21
2.2 Provođenje anketa.....	24
2.3 Analiza podataka.....	24
2.4 Intervjui.....	25
3. Rezultati	27
3.1 Roditelji	27
3.2 Učenici i učenice.....	32
3.3 Nastavnici.....	38
4. Ograničenja istraživanja	46
5. Zaključak	48
6. Prilog	51

UVOD

1. Uvod

Uz stalne društvene promjene potaknute digitalnom transformacijom, potreba za responzivnošću obrazovanja postaje sve očiglednija. Srednjoškolsko obrazovanje suočeno je sa brojnim novim izazovima: s jedne strane, sa podizanjem svijesti učenika o promjenama na tržištu rada i sa podučavanjem novih tehničkih i prenosivih kompetencija u skladu sa smjernicama EU (European Skills Agenda 2020), te s druge strane, sa prenošenjem realnog pogleda na privatni sektor i njegove zahtjeve učenicima i ukazivanjem na put prema osiguranju zaposlenja i buduće dobrobiti. Od velike je važnosti da su očekivanja učenika usklađena sa stvarnošću, te da učenici imaju dovoljno znanja i informacija za donošenje odluka o vlastitom profesionalnom razvoju.

Navedene promjene nameću golem izazov prilično inertnim i nedovoljno financiranim obrazovnim strukturama, posebice u zemljama južne i srednjoistočne Europske unije. Stoga projekt WAKE UP nastoji **riješiti jaz između formalnog obrazovnog sustava i tržišta rada**, pružajući učenicima potrebnu pripremu u pogledu vještina zapošljivosti i snalaženja na tržištu rada, te kroz uključivanje škola u ovaj proces. To se postiže kroz sljedeće specifične ciljeve:

- **SO1.** Razumijevanje vizije i očekivanja mladih u dobi od 12 do 18 godina, njihovih roditelja/ skrbnika i nastavnika u vezi sa profesionalnom budućnošću i mogućnostima uključivanja mladih na tržište rada. Prepoznavanje izvora informacija i utjecaja na donošenje odluka mladih o vlastitoj profesionalnoj budućnosti.
- **SO2.** Razvijanje znanja i vještina nastavnika o inovativnoj metodologiji u profesionalnom usmjeravanju, kako bi mogli pomoći učenicima da osmisle vlastiti obrazovni i profesionalni put na temelju svojih vještina i sposobnosti.

- **SO3.** Podizanje svijesti među učenicima i njihovim obiteljima o stvarnosti tržišta rada u europskim zemljama, o novim traženim vještinama i kompetencijama u raznim digitaliziranim i održivim sektorima, o dostupnim akademskim i strukovnim smjerovima obrazovanja, te o dimenzijama digitalnog razvoja i klimatskih promjena koje utječu na tržište rada. Promoviranje jednakih mogućnosti i uključivanje u borbi protiv rodne neravnopravnosti.
- **SC4:** Zbližavanje učenika i privatnog sektora radi boljeg razumijevanja i povezivanja, posebice u ruralnim područjima gdje postoji ozbiljan nedostatak društvenog kapitala i informacija o profesionalnom razvoju..

Produblјivanje znanja o trenutnom stanju profesionalnog usmjeravanja u školama, specifično iz perspektive triju ključnih aktera, polazište je projekta WAKE UP. Stoga smo u skladu s ciljem SC1 proveli **online ankete i intervjue** u Hrvatskoj, Italiji i Španjolskoj, s namjerom boljeg razumijevanja **tri ciljne skupine: roditelja², nastavnika i učenika³ od 12 do 18 godina**. Ova je aktivnost ključna za nadolazeće korake projekta – posebice za izradu metodološkog priručnika kojeg će nastavnici moći koristiti za profesionalno usmjeravanje svojih učenika.

Kako bi pružili kontekst rezultatima anketa, slijede kratka poglavlja s informacijama o obrazovnom sustavu, zapošljivosti mladih, uvjetima na tržištu rada i zadovoljstvu nastavnika za svaku zemlju sudionicu i za EU općenito.

² U okviru anketa, nije bilo razlike između roditelja i skrbnika. U tekstu se radi jednostavnosti koristi izraz 'roditelji'.

³ U okviru anketa, ciljne skupine nisu dijeljene po rodu. U tekstu se radi jednostavnosti koristi izraz „nastavnik/nastavnici“ i „učenik/učenici“.

1.1. Europski kontekst

ituacija mladih u obrazovanju i na tržištu rada uvelike varira među državama članicama EU, ali čak i unutar pojedinih država. Međutim, određeni glavni trendovi zasigurno su utjecali na cijelu Europu u proteklim desetljećima. Tehnološke promjene, novi oblici rada, te financijska i gospodarska kriza imaju veliki utjecaj na obrazovanje i tržište rada. Takvi su uvjeti doveli do objedinjenih akcija i politika na razini Europske unije, poput Bolonjskog procesa i pojačanja programa Erasmus i Youth Guarantee.

Za bolji uvid, vrijedi pobliže sagledati nekoliko različitih elemenata:

Nezaposlenost mladih

Stopa nezaposlenosti mladih u EU trenutno stoji na otprilike 13,8%, ali postoje **primjetne razlike među zemljama članicama** (Eurostat 2022.). Dok je stopa nezaposlenosti mladih niža u gospodarski jačim državama, ona se podigla na iznad 30% u nekoliko južноеuropskih zemalja (Eurofound 2018)⁴. Primjerice, dok su najniže stope zabilježene u Njemačkoj s 5,7% i Češkoj s 7.9%, najveći postotci nezaposlenosti zabilježeni su u Grčkoj (28,6%), Španjolskoj (26,6%) i Estoniji (24,6%) (Eurostat 2022.).

Nezaposlenost mladih **veliki je izazov** ne samo za mlade u Europi, već i za europsko gospodarstvo i društvo u cjelini. Iako su se stope nezaposlenosti smanjile u cijeloj EU od vrhunca u 2013., gospodarska kriza uzrokovana pandemijom COVID-19 dovela je do njezinog ponovnog vrlo brzog porasta, osobito među mladima koji rade na poslovima u uslužnom sektoru s nižom socijalnom zaštitom. Općenito, **nezaposlenost mladih više je nego dvostruko veća od opće nezaposlenosti**, a mladi su nerazmjerno pogođeni ekonomskim padom nego druge dobne skupine (ILO, 2020.)⁵. Konkretnije, u EU-27 ukupno je 12,9 milijuna građana bilo bez posla u kolovozu 2022. To predstavlja opću stopu nezaposlenosti od 6,0% (Eurostat, 2022.), što pokazuje da je situacija za mlade na tržištu rada mnogo nesigurnija nego za druge dobne skupine.

⁴ [Long-term unemployed youth: The legacy of the crisis | Eurofound \(europa.eu\)](#)

⁵ [International Labour Organization](#)

NEET

U 2021. je u Europskoj uniji oko 13,1% osoba u dobi od 15 do 29 godina identificirano kao NEET: kao osoba koja nije zaposlena, ne obrazuje se i ne osposobljava (Not in Education, Employment, or Training). Cilj za smanjivanje NEET mladih osoba na ispod 9% do 2030. postavljen je na razini Europske unije. Međutim, još jednom **postoje velike razlike među državama članicama**: Nizozemska ima stopu NEET osoba od 5,1% za mladiće i 6% za djevojke, Rumunjska 14,6% za mladiće i 26,3% za djevojke, a Italija 21,2% za mladiće i 25% za djevojke (Eurostat, svibanj 2022.). Ono što je zapanjujuće, osim razlika među državama članicama, jeste rodna razlika, **gdje se čini da su mlade žene više pogođene nego mladići.**

Udio NEET osoba također je ključni pokazatelj lakoće, **odnosno težine prijelaza iz sustava obrazovanja na tržište rada**. Može se vidjeti snažna povezanost između završenog stupnja obrazovanja i NEET statusa osobe. Mladi ljudi koji nisu završili srednjoškolsko obrazovanje su najrizičnija skupina. U zemljama OECD-a u prosjeku 42,2% osoba u dobi od 25 do 29 godina bez srednje stručne spreme su NEET. To znači da su nastojanja da svi mladi ljudi završe barem srednjoškolsko obrazovanje ključni korak u sprečavanju da postanu NEET (OECD pokazatelji 2022.)⁶.

⁶ [Education at a Glance 2022: OECD Indicators | Education at a Glance | OECD iLibrary \(oecd-ilibrary.org\)](#)

Neusklađenost sustava obrazovanja i tržišta rada

Poduzeća u mnogim sektorima i zemljama Europske unije suočena su sa sve **većim nedostatkom mladih kvalificiranih radnika**, što je iznenađujuće kada se u obzir uzmu visoke stope nezaposlenosti mladih u EU. Ovo jasno pokazuje da postoji **neusklađenost između vještina mladih i zahtjeva tržišta rada** (Priručnik StartNet, 2021: 6)⁷.

Bolje profesionalno usmjeravanje, usavršavanje i prekvalificiranje mladih ljudi i cijele radne snage identificirani su kao ključni ciljevi za Europsku uniju do 2025. godine (EU Skills Agenda 2020), te će 2023. godina vjerojatno biti imenovana Europskom godinom vještina. Predviđa se da će se nerazmjer vještina i nedostatak kvalificiranih radnika povećati s demografskim razvojem.

Digitalizacija je još jedan rizični faktor koji doprinosi nezaposlenosti, a koji će se vjerojatno još dodatno povećati u budućnosti. Procjenjuje se da bi 14% postojećih poslova moglo nestati kao rezultat automatizacije kroz sljedećih 15-20 godina, a još 32% će se vjerojatno radikalno promijeniti u skladu s automatizacijom pojedinačnih zadataka (OECD 2019.). Ovo još jednom naglašava da obrazovni **sustavi trebaju odgovoriti na izazove tržišta današnjice i pripremiti učenike za tržište rada budućnosti.**

Demografija i odljev mozгова

Stanovništvo EU i **dalje stari**, a udio djece i mladih kontinuirano se smanjuje. 1.1.2019. broj stanovnika u zemljama EU-27 iznosio je 447 milijuna ljudi, od kojih su samo 142 milijuna (31,8%) bili djeca ili mladi (u dobi od 0 do 29 godina).

Udio djece i mladih u stanovništvu također značajno varira među različitim regijama unutar EU. Dok Irska ima udio mladih u dobi od 0 do 29 godina u ukupnom stanovništvu koji iznosi 39%, neke druge države članice zabilježile su puno niži postotak, poput Italije s 28%. Predviđa se da će se udio djece i mladih u stanovništvu EU-27 nastaviti smanjivati do 2052. (Eurostat, srpanj 2020.).

Ove razlike među zemljama povećavaju se odljevom mozgovа mladih ljudi iz ruralnih u urbana područja, te iz manje u više ekonomski prosperitetne regije.

⁷ [startnetbrochuremanuel-en-web.pdf \(start-net.org\)](#)

Stope prijevremenog napuštanja obrazovanja

U 2021. godini u Europskoj uniji je prosječno 9,7% mladih u dobi od 18 do 24 godine prijevremeno napustilo obrazovanje i/ili osposobljavanje. Otkako je postavljen cilj da se ovaj postotak smanji na 9% do 2030. godine, u cijeloj je Europi postignut značajan napredak. Raspon među državama članicama kreće se od otprilike 3% u Hrvatskoj do 15,3% u Rumunjskoj, dok su Španjolska i Italija na otprilike 13%.

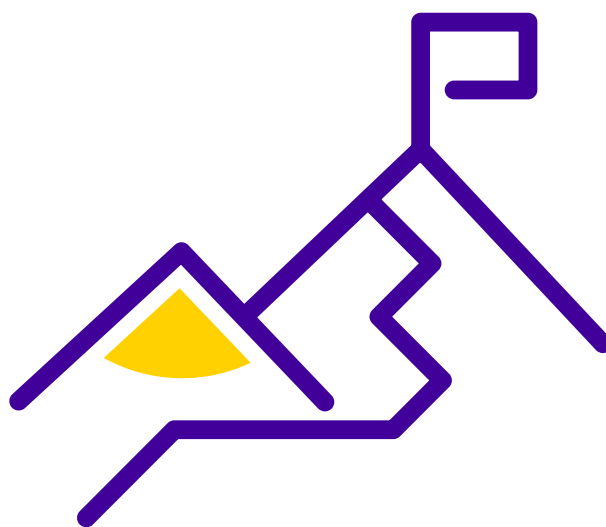
U posljednjih deset godina može se uočiti **pozitivan razvoj**, budući da je ukupni udio osoba koje prijevremeno napuštaju obrazovanje i/ili osposobljavanje u EU pao za 3,5% između 2011. i 2021.

U gotovo svim državama članicama uviđa se **veći udio prijevremenog napuštanja među mladićima nego među djevojkama**, s posebno velikom razlikom u Španjolskoj (7%). Općenito, udio osoba koje su prijevremeno napustile obrazovanje i/ili osposobljavanje bio je za 3,5% viši među mladićima (11,4%) nego među djevojkama (7,9%) u EU u 2021. (Eurostat, svibanj 2022.).

Ulaganja u obrazovanje

Posljednjih godina javni su izdaci za obrazovanje u državama članicama EU bili stabilni. Međutim, varijacije među zemljama ponovno su značajne. U 2019., EU je u prosjeku izdvajala 4,7% svog BDP-a za obrazovanje. Troškovi obrazovanja varirali su od preko 6% u Estoniji, Belgiji, Danskoj i Švedskoj do 3,1% BDP-a u Irskoj. Najveći udio javnih ulaganja usmjeren je u srednjoškolsko obrazovanje (38,7%), zatim u predškolsko i osnovno obrazovanje objedinjeno (33,4%), te u više i visoko obrazovanje (16,2%). Ulaganja u obrazovanju najvećim su dijelom usmjereni na isplatu plaća nastavnog osoblja (Education and Training Monitor 2021.)⁸.

Općenito govoreći, plaće nastavnika i ravnatelja škola povećavaju se s povećanjem obrazovne razine na kojoj predaju. Plaće nastavnika u predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju su u prosjeku **4-14% manje od plaća drugih visokoobrazovanih radnika** u zemljama OECD-a (OECD pokazatelji 2022.).

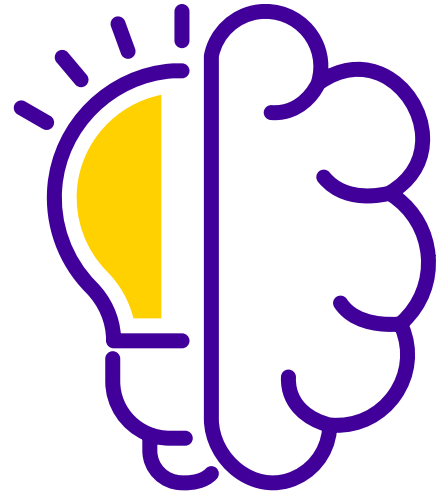

⁸ [Education and Training Monitor 2021 \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

1.2. Španjolski kontekst

U Španjolskoj živi 7 362 914 mladih ljudi u dobi od 15 do 29 godina (prosinac 2021.).

Postotak mladih u dobi od 18 do 24 godine koji nisu završili srednjoškolsko obrazovanje pao je na 13,3%, što znači da je Španjolska po tom pitanju 3,4% iznad europskog prosjeka (INE, 2021.). Stopa ranog napuštanja obrazovanja je na 33,5% među mladima koji žive u siromaštvu, u usporedbi sa samo 6% među mladima koji žive u boljim ekonomskim uvjetima. Prema podacima Eurostata, **oko 32%** mladih u dobi od 20 do 29 godina je u opasnosti od **društvene isključenosti i siromaštva**.

Stopa zaposlenosti mladih znatno je niža od prosječne stope zaposlenosti u eurozoni, **21% u usporedbi s 35,3%** (Eurostat, 2021.). Stopa **nezaposlenosti mladih** u Španjolskoj je još uvijek malo **više nego dvostruko** veća od opće stope nezaposlenosti za cjelokupno radno sposobno stanovništvo.

- 19.9% mladih ljudi (18-24 godine) **nisu u sustavu obrazovanja niti su zaposleni** (OECD 2021.)
- U prvom kvartalu 2021., **nezaposleno je bilo** 1 052 300 ljudi mlađih od 30, odnosno 39.5% mladih između 16 i 24 godine, te 30,2% mladih između 25 i 29 godina (Ministerio de Trabajo y Economía social, 2021.).
- **Djevojke su u lošijoj situaciji kada se radi o nezaposlenosti** – za njih stopa nezaposlenosti iznosi **35,6% i druga je najveća** u cijeloj EU.

Postoji nerazmjer između uvjeta obrazovnog sustava i promjena na tržištu rada (**43,1%** za 2019.). **56,6%** tvrtki navodi da ima problema s popunjavanjem slobodnih radnih mjesta, 7,5% više nego prethodne godine (Addeco i Infoempleo, 2018.). Prema navedenom izvješću, jedan od razloga za ovaj porast je nedostatak tehničkih vještina kod radnika (31,3%) i tzv. soft skills (27,2%).

Postoje i značajne rodne razlike u određenim područjima rada. Žena predstavljaju samo **24%** radnika u inženjerstvu, proizvodnji i građevinarstvu, te samo **13%** u informacijskim i komunikacijskim tehnologijama. S druge strane, **približno 77%** radnica u obrazovanju i humanističkim znanostima su žene (Ministerio de Educación y Formación Profesional, 2021.).

Prema istraživanju TALIS, kojeg je 2018. proveo OECD, razina zadovoljstva nastavnika u Španjolskoj opada s povećanjem radnog staža. Isto tako, najmanje 28,1% pati od ozbiljne emocionalne iscrpljenosti, **37,9%** ima visoku razinu depersonalizacije, a 40,3% ima nisku razinu osobnog ispunjenja (Echeverría et al, 2021.).

Za sve razine obrazovanja, plaća nastavnika u Španjolskoj viša je od prosječne nastavničke plaće u zemljama OECD-a i EU-22. Međutim, vrijeme potrebno za postizanje najvišeg iznosa plaće jedno je od najdužih u OECD-u, za što je potrebno imati radni staž od 39 godina (Ministerio de Educación y Formación Profesional, 2021.).

1.3. Talijanski kontekst

U Italiji postoji **neusklađenost između onoga što obrazovni sustav nudi i onoga što tržište rada traži**. Prema podacima Unioncamere-Anpal, 2022. godine je neusklađenost između obrazovnog sustava i tržišta rada dosegla razinu od 38% u cijeloj zemlji. Sektori koji se suočavaju s većim poteškoćama su građevinarstvo (s nedostatkom radnika od 53,3%), drvna industrija i proizvodnja namještaja (53%), metalurška industrija (52,5%), te IT i telekomunikacijske usluge (51,9%) – odnosno, najvažniji sektori uključeni u industriju *Made in Italy*.

Neki od glavnih uzroka ove neusklađenosti mogu se odrediti kao:

- **Nedostatak kandidata** (22,2%), prvenstveno s tehničko-znanstvenim vještinama ili STEM kompetencijama
- **Neadekvatnost obrazovanja** za ponuđeni posao (13,4%)

TALIS definira zadovoljstvo poslom kao osjećaj ispunjenosti i zadovoljstva koje učitelji dobivaju svojim radom. Zadovoljstvo poslom može biti pozitivno povezano sa stavovima nastavnika prema vlastitom poslu i učinku. U Italiji 96% nastavnika navodi da su, sve u svemu, zadovoljni svojim poslom (OECD prosjek je 90%). 59% nastavnika zadovoljno je uvjetima svog ugovora o radu, osim s plaćom (OECD prosjek je 66%). Samo 21% nastavnika izjavilo je da je zadovoljno svojim plaćama, što je niže od prosjeka OECD-a (39%). Za sve obrazovne razine, plaće nastavnika u Italiji jedne su od najnižih u EU-22, a niže su samo u Litvi, Poljskoj, Češkoj, Grčkoj, Mađarskoj i Slovačkoj (Volume II: Teachers and School Leaders as Valued Professionals, OECD 2020.)

U Italiji živi 12 659 258 mladih ljudi u dobi od 14 do 34 go dine (ISTAT, 2021.). 83,5% mladih Talijana u dobi od 20 do 24 godine završili su barem srednjoškolsko obrazovanje, te 26,8% ljudi u dobi od 30 do 34 imaju viši ili visoki stupanj obrazovanja (Eurostat, 2021.).

Stopa zaposlenosti mladih je u 2020. iznosila 36,7%: niže od stope iz 2021., koje je iznosila oko 40,5%, te znatno niže od opće stope zaposlenosti koja je iznosila oko 61% (Eurostat). K tome, stopa nezaposlenosti mladih u 2020. godini iznosila je oko 22,3%, još jednom puno više od opće nezaposlenosti koja je iznosila oko 9% (Eurostat).

Jedna od ozbiljnijih hitnih situacija koja pogađa svijet rada i mlade Talijane jeste postotak mladih osoba u dobi od 15 do 34 godine koji su NEET (Not in Education, Employment, or Training). U Italiji je postotak ovog fenomena dosegao prva mjesta među europskim državama: **svaka četvrta mlada osoba je NEET, odnosno 25,1% mladih.** Jedna od posljedica ovoga je produženje vremena potrebnog da mladi napuste obiteljsko kućanstvo: mladi u Italiji napuštaju dom 3 godine nakon europskog prosjeka (sa 30,2 godine u 2020.), te broj mladih koji su u riziku od siromaštva i društvene isključenosti raste iz godine u godinu.

Nadalje, **razina nezaposlenosti viša je među mladim djevojkama nego muškarcima,** s razlikom od otprilike 6%. Taj jaz uzrokovan je i manjim brojem žena koje studiraju u STEM područjima, gdje poslodavci teže pronalaze radnike. Ova činjenica ne samo da produbljuje rodnu nejednakost, već i doprinosi povećanju nezaposlenosti.

Prijevremeno napuštanje škole može se dogoditi u različitim fazama školovanja i uključuje napuštanje, prijevremeni izlazak iz obrazovnog sustava, izostanke s nastave, pasivno pohađanje nastave ili gomilanje praznina i kašnjenja koja mogu utjecati na učenikove izgleda za socijalni i profesionalni razvoj. Zavod za statistiku talijanskog Ministarstva obrazovanja svake godine prati ovaj fenomen, posebice u pogledu napuštanja. Posljednje dostupno istraživanje (2021.) pokazuje da je ukupna stopa napuštanja prvog razreda srednje škole bila 0,64% (10 938 učenika), dok za drugi razred srednje škole ta brojka skače na 3,79% (98 787 učenika). **Ukupno godišnje oko 110 000 učenika prijevremeno napusti školu,** ne uključujući one koji završe osnovno školovanje i ne upišu srednju školu.

Iako je Italija postigla značajan napredak u pogledu smanjivanja stope prijevremenog napuštanja školovanja u usporedbi s 2010. godinom, i dalje je među najvišima u EU. S 13,1%, Italija je na četvrtom mjestu po postotku prijevremenog napuštanja u 2020, iznad prosjeka EU od 9,9%. Ovaj postotak odgovara brojcima od 543 000 mladih, što je u blagom padu u odnosu na prethodnu godinu.

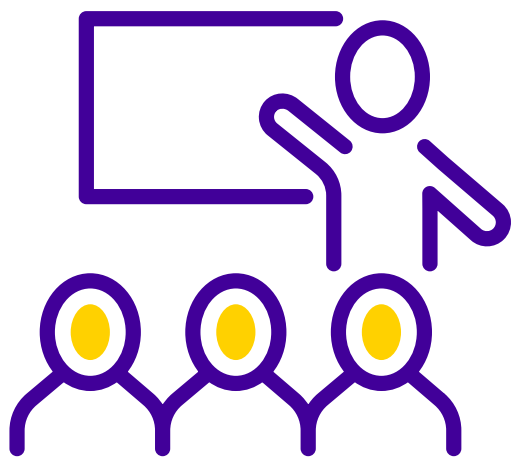
Prijevremeno napuštanje školovanja je češće među dječacima i mladićima, s izrazitim razlikama u južnim regijama i otocima. Čini se da je to povezano s prisutnošću dječjeg rada u zemlji, koji uglavnom pogađa dječake u južnim regijama, i to posebice u dobnoj skupini od 14 do 15 godina. K tome, prijevremeno napuštanje više utječe na učenike koji su rođeni u inozemstvu, koji napuštaju školu (osnovnu i srednju) tri puta češće nego djeca rođena u Italiji.

1.4. Hrvatski kontekst

Djeca u Hrvatskoj pohađaju 8 godina obveznog obrazovanja, te minimalno 250 sati obveznog predškolskog programa. U 2020. godini je u osnovnu školu upisano ukupno 308 791 učenika. Po završetku osmogodišnjeg obveznog obrazovanja većina učenika nastavlja s upisom u srednjoškolsko obrazovanje, koje može trajati između 1 i 5 godina, ali najčešće traje 3 ili 4 godine. U srednjoškolsko obrazovanje je u 2020. godini upisano 145 434 učenika (Državni zavod za statistiku).

Obrazovni sustav suočava se s **pritiskom učinaka brzog starenja stanovništva i smanjenja stanovništva školske dobi**: broj učenika osnovnih škola smanjio se za 15%, a broj učenika srednjih škola za 12% u samo 10 godina, od 2007./2008. do 2016./2017. (Napomene za politike obrazovanja i vještina, Nacionalna razvojna strategija 2030.). Ovi trendovi utječu na obrazovno planiranje, obrazovanje nastavnika, školsku infrastrukturu, kao i na održivost i kontinuitet raznih srednjoškolskih i akademskih obrazovnih programa. **Obrazovanje i prekvalifikacija** hrvatske djece i mladih za stvarno potrebne kompetencije za vođenje visokoproduktivnih života identificirano je kao značajan čimbenik u Nacionalnoj razvojnoj strategiji do 2030.

Hrvatska ima **najnižu stopu prijevremenog napuštanja školovanja i na Balkanu i u Europskoj uniji**: u 2019., samo 3% učenika prijevremeno je napustilo obrazovanje i/ili osposobljavanje, u usporedbi s EU prosjekom od 10,5% (European Data Journalism Network). Međutim, razlika u prijevremenom napuštanju među učenicima s invaliditetom i bez invaliditeta jedna je od najvećih u EU: 14% za Hrvatsku, u usporedbi s prosjekom EU od 10% u 2015. godini (Napomene za politike obrazovanja i vještina, Nacionalna razvojna strategija 2030.).

Stopa nezaposlenosti mladih u padu je od svog vrhunca u 2013., te u 2022. ona iznosi 15,9%- nešto iznad prosjeka EU od 14% (Eurostat, rujan 2022.). Ukupna stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj iznosi 6,3% u 2022. (Državni zavod za statistiku), što je usporedivo sa stopom od 6% u EU (Eurostat, srpanj 2022.). Međutim, ove brojke prikrivaju zabrinjavajuće trendove, **poput pada broja radno sposobnih i aktivnih pojedinaca**, budući da se Hrvatska suočava sa značajnim „odljevom mozgova“ i **problemima smanjenja broja stanovnika** (Napomene za politike tržišta rada, Nacionalna razvojna strategija 2030.).

Nacionalna razvojna strategija do 2030. identificira **neusklađenost ponude i potražnje za vještinama na tržištu rada** kao jedan od glavnih problema čijem se rješavanju treba posvetiti. U NRS 2030 Napomenama za politike obrazovanja i vještina ističe se nekoliko otežavajućih čimbenika koji pridonose ovom jazu, uključujući:

- Nedostatak redovitih istraživanja usmjerenih na predviđanje trendova tržišta rada i ishoda zapošljavanja
- Neadekvatnost programa praksi u obrazovnom sustavu
- Nedostatak znanja nastavnika o trenutnim zahtjevima i potrebama tržišta rada, uzrokovan nedostatkom relevantnog visokokvalitetnog stručnog usavršavanja i osposobljavanja nastavnika
- Nedostatak sustavnog mehanizma za usklađivanje upisnih kvota u programe visokog obrazovanja sa stvarnim potrebama tržišta rada i društva

Tijekom posljednjih nekoliko godina, učiteljski sindikat sudjelovao je u višestrukim pregovorima o plaćama s vladom, što je rezultiralo štrajkom učitelja u 2019. Iako je dogovoreno povećanje plaća, pandemija Covid-19 i inertnost vlade uzrokovali su kašnjenja. U rujnu 2022. godine započelo je novo pregovaračko razdoblje u kojem sindikat učitelja traži povećanje plaće zbog visoke inflacije i vrtoglavog rasta troškova života (Sindikat Preporod).

Gotovo svi učitelji su visokokvalificirani (99% u školama u povoljnom položaju, 97% u školama u nepovoljnom položaju), te većina ima magisterij. Međutim, **postoji problem manjka nastavnika** u matematici, fizici, stranim jezicima, informatici i glazbi (EC Education and Training Monitor 2020.).

METODOLOGIJA

2

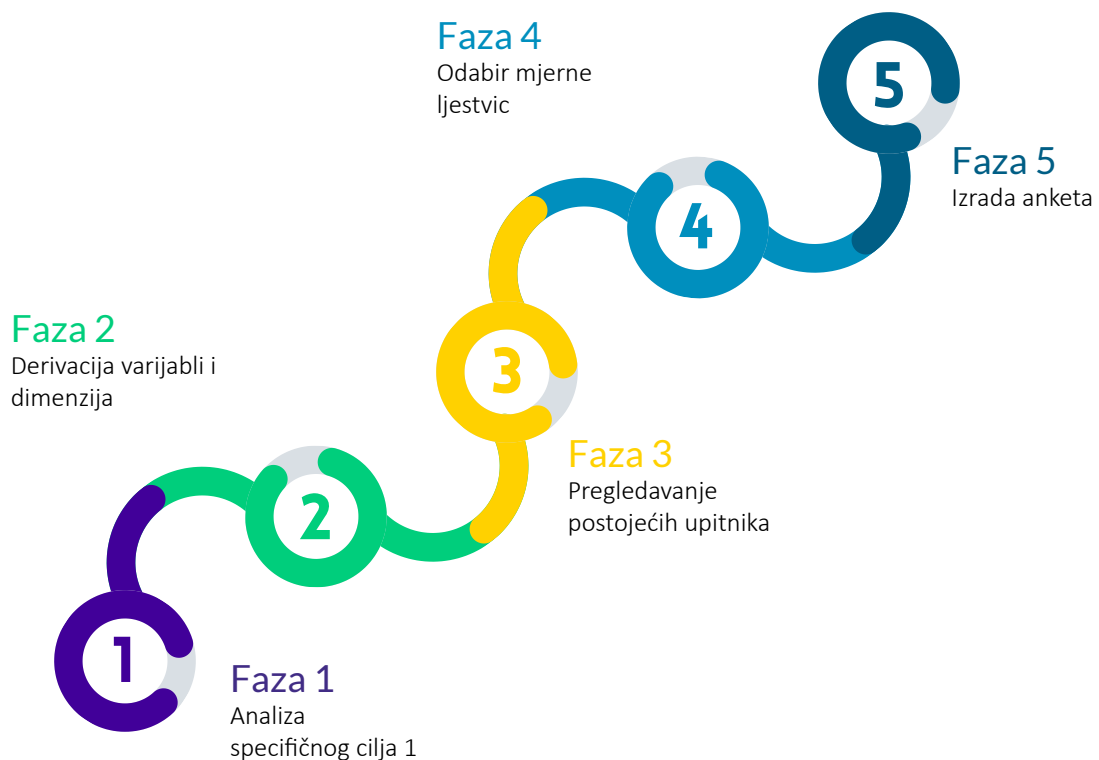
2. Metodologija

Sljedeći odlomci daju pregled metodologije, odnosno postupaka odabira ciljne skupine, pripreme, vođenja, strukturiranja i provođenja anketa i intervjua

2.1. Proces pripreme anketa

Ankete su osmišljene za i podijeljene među tri glavna aktera u profesionalnom usmjeravanju: **učenicima/ama, nastavnicima/ama, te roditeljima**. Za svaku navedenu skupinu osmišljena je anketa za prikupljanje relevantnih podataka o različitim kategorijama i varijablama koje karakteriziraju stvarnost profesionalnog usmjeravanja.

Kako bi se osmislili istraživački instrumenti (ankete) za svaku ciljnu skupinu, proveden je sljedeći proces:

Faza 1. Analiza specifičnog cilja 1

Analizom SC1 definirano je četrnaest ciljeva istraživanja, što je zauzvrat omogućilo identifikaciju kategorija i varijabli za identifikaciju odgovarajućih istraživačkih pitanja. Istraživačka pitanja osmišljena su tako da prikupe relevantne informacije za ispunjenje ciljeva projekta.

Faza 2. Derivacija varijabli i dimenzija

Svaki istraživački cilj sadrži kategorije i varijable koje se mjere za svaku ciljnu skupinu, te za koje su utvrđene dimenzije za analizu rezultata. Detalji su prikazani u [Prilogu 1](#).

Faza 3. Pregledavanje postojećih upitnika

Kako bi se pripremila anketna pitanja za svaku ciljnu skupinu, konzultirani su bibliografski izvori dostupni online na četiri glavna portala povezana s profesionalnim usmjeravanjem.

Isto tako, bibliografska analiza bila je usredotočena na 4 modela za usmjeravanje dizajna pitanja, a to su:

- **Skala očekivanja za budućnost u adolescenciji (Scale of Future Expectations in Adolescence)** identificira četiri tipa očekivanja: ekonomska/radna očekivanja, akademska očekivanja, očekivanja osobnog blagostanja i obiteljska očekivanja.
- **Metoda motivacijske indukcije (Motivational Induction Method)** identificira osam kategorija motivacijskih objekata: Ja sam/a, samoaktualizacija, realizacija, kontakt, istraživanje, transcendencija, posjedovanje, zabava.
- **Inventar strukovne zrelosti (Vocational Maturity Inventory)** identificira evolucijske stupnjeve strukovnog ponašanja: planiranje, istraživanje, informiranje, donošenje odluka i realna orijentacija.
- **Moja profesionalna situacija (My Vocational Situation)** istražuje šest dimenzija profesionalnog ponašanja adolescenata: stav prema donošenju odluka, stupanj znanja, faktori utjecaja, stav prema poslu, očekivanja od posla, samopoštovanje.

Faza 4. Odabir mjerne ljestvice

Iz navedenih modela upitnika izdvojena su pitanja koja se odnose na varijable ovog istraživanja, te je njihova formulacija prilagođena skupinama kojima je upućena, u obliku izjava ili afirmacija koje se mogu procijeniti pomoću **Likterove ljestvice** za mjerenje stavova s pet razina: U potpunosti se slažem, Slažem se, Niti se slažem niti se ne slažem, Ne slažem se, Uopće se ne slažem.

Na ovaj su način sudionici mogli odabrati stupanj intenziteta koji najbolje predstavlja njihovo mišljenje.

1. Upoznat/a sam s opcijama daljnjeg školovanja koje su mi dostupne

	1	2	3	4	5	
Uopće se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	U potpunosti se slažem

Faza 5. Izrada anketa

Predložene su razne stavke (pitanja) za svaku od identificiranih varijabli prema ciljnoj skupini. Anketa za učenike sastoji se od **23 pitanja**; anketa za nastavnike ima **19 pitanja**; anketa za roditelje uključuje **22 pitanja**. Pitanja su napisana jasno, jednostavno, izravno i lako razumljivo.

Ankete su strukturirane na sljedeći način:

- **Zaglavlje:** sadrži informacije koje uvode u kontekst istraživanja, te pruža upute o tome kako ispuniti obrazac
- **Opće informacije** (prema ciljnoj skupini): skuplja opće podatke ispitanе osobe, koji se prvenstveno koriste za uspoređivanje varijabli s predmetom istraživanja
- **Pitanja:** skuplja informacije i sadržaj koji odgovara ciljevima istraživanja

2.2. Provođenje anketa

Kao što je ranije spomenuto, **glavne ciljne skupine bili su učenici/ce od 12 do 18 godina, njihovi roditelji i nastavnici/ce.** Svi ispitanici žive i pohađaju školu u tri države članice EU: u Hrvatskoj, Italiji i Španjolskoj. Ukupan broj ispitanika je **2833**, od čega je **1618** učenika, **852** roditelja, te **363** nastavnika.

Kako bismo došli do ispitanika i podijelili anketu, prvi korak bio je stupiti u kontakt s lokalnim školama s ponudom za suradnju. Djelatnici škola s kojima je dogovorena suradnja podijelili su poveznicu na online anketu ili tiskanu verziju ankete s pripadnicima ciljnih skupina, dok je izbor između online i offline provođenja bio na samoj školi. Online ankete su kreirane na platformi Google Forms, a kreirano je sveukupno devet poveznica – jedna po zemlji i ciljnoj skupini. Rezultati popunjenih tiskanih anketa ručno su uneseni u sustav. Anketa je provedena tijekom svibnja i lipnja 2022., te je sudjelovanje bilo dobrovoljno.

2.3. Analiza podataka

Prikupljeni podaci su uglavnom kvantitativni, te su analizirani u Microsoft Excelu. Pošto su neka anketna pitanja imala mogućnost upisivanja odgovora pod opcijom „Ostalo“, ti su odgovori posebno sistematizirani.

Rezultati ankete analizirani su prema ciljnoj skupini, te su objedinjeni za sve tri zemlje – na isti će način biti i prikazani u ovom izvještaju. Rezultati ankete prema ciljnoj skupini nalaze se u [Prilogu 2](#).

2.4. Intervjui

Nakon što su ankete provedene i rezultati analizirani, uočeno je nekoliko mogućnosti za **daljnje ispitivanje**. Sastavljen je predložak za **intervjue** sa svakom ciljnom skupinom (učenici, nastavnici, roditelj), uzimajući u obzir prethodno navedene ciljeve istraživanja, anketna pitanja i rezultate. Intervjui su bili usmjereni na ona pitanja koja su imala iznenađujuće i/ili zanimljive rezultate, te posebice na pitanja koja bi mogla otkriti relevantne teme za metodološki priručnik koji će biti izrađen u sklopu Rezultata 2 ovog projekta.

Intervjuirano je devet učenika, nastavnika i roditelja iz Španjolske, Italije i Hrvatske.

U ovom izvještaju uključeni su samo anonimizirani rezultati i dijelovi ovih razgovora. Bit će predstavljeni skupa s rezultatima anketa, kako bi zaokružili kvantitativnu analizu.

REZULTATI

3

3. Rezultati

3.1. Roditelji

Roditelji imaju ključnu ulogu u odlukama svoje djece za buduće obrazovanje i zapošljavanje. Ne samo da učenici sa snažnom potporom roditelja imaju više povjerenja u vlastite kompetencije, već i drugačije pristupaju istraživanju profesionalnih opcija od djece bez podrške. Oni koji se osjećaju kompetentnima pri odabiru karijere će vjerojatno i kasnije u životu donositi bolje profesionalne odluke. Roditelji utječu na donošenje ovih odluka kroz prenošenje vlastitog znanja o poslovnom životu i različitim zanimanjima, dijeljenje svojih stavova prema poslu, davanje primjera svojoj djeci, te na kraju, kroz prilike za učenje i razvoj koje nude svojoj djeci. Svi ovi čimbenici usko su povezani s imućnošću i društvenim kapitalom.

Rezultati WAKE UP ankete **pokazuju da se većina ispitanika (67,61%) slaže ili u potpunosti slaže da je njihovom djetetu potrebno profesionalno usmjeravanje**, dok se još više (77,12%) slaže ili u potpunosti slaže da bi takvo usmjeravanje moglo pogodovati društvenom i radnom uključivanju njihovog djeteta. Postotak roditelja koji prepoznaju dobrobiti i potrebu za profesionalnim usmjeravanjem je u suprotnosti s brojem roditelja čija djeca stvarno i sudjeluju u takvim aktivnostima: **samo 34,86% slaže se ili se u potpunosti slaže da je škola omogućila profesionalno usmjeravanje njihovom djetetu, te samo 17,96% je poduzelo dodatne korake i razgovaralo s nastavnikom/com o potreba svog djeteta za profesionalnim usmjeravanjem.** To ukazuje da, iz perspektive roditelja, postoji jaz **između potreba i mogućnosti profesionalnog usmjeravanja.**

Većina ispitanika (81,92%) slaže se ili se u potpunosti slaže da su sa svojom djecom razgovarali o budućim obrazovnim i radnim interesima. Zanimljivo je da se ispitanici većinom ne slažu ili se uopće ne slažu (71,95%) da znaju bolje od ikoga što bi njihovo dijete trebalo studirati, te se 88,38% ne slaže ili uopće ne slaže s idejom da bi njihovo dijete trebalo uzeti u obzir posao svojih roditelje pri odabiru zanimanja. To može značiti da su roditelji spremniji preuzeti ulogu savjetnika, umjesto da izričito upućuju ili naređuju svom djetetu što da izabere. **Roditelji koje smo intervjuirali istaknuli su važnost uključivanja u sam proces profesionalnog usmjeravanja.** Smatraju da njega trebaju zajednički provoditi škola i roditelji, da bi se osigurali najbolji rezultati za djecu i mlade.

Kada su u pitanju faktori koji utječu na odabir zanimanja, može se uočiti da se tek mali dio roditelja (13,26%) slaže ili u potpunosti slaže da bi novac trebao biti najvažniji čimbenik pri odabiru zanimanja, te samo 10,45% smatra da bi društveno priznanje i slava trebali biti važan čimbenik. K tome, samo 12,68% roditelja slaže se ili u potpunosti slaže da bi blizina trebala igrati ulogu pri odabiru obrazovne ustanove. Većina se ne slaže ili uopće ne slaže s time da bi buduću školu/studij trebalo odabrati prema lakoći polaganja ispita (69,84%), odnosno prema ukupnom trajanju školskog/studijskog programa (71,95%).

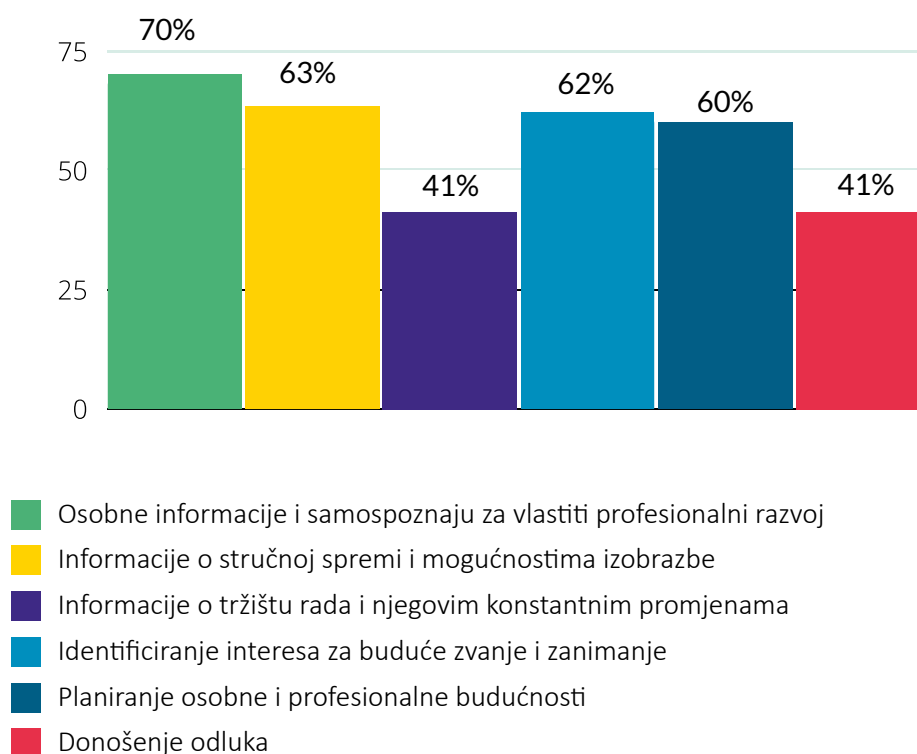
Prema mišljenju ispitanika, drugi čimbenici trebali bi biti važniji: 47,54% željelo bi da rad njihova djeteta pridonosi ekološkoj ravnoteži, dok 59,74% smatra da bi njihovo dijete trebalo upisati onu školu/studij koji nudi širi raspon mogućnosti za posao.

Većina roditelja (78,76%) ne slaže se ili se uopće ne slaže s tvrdnjom da će spol njihovog djeteta utjecati na njihovu odluku o tome što će studirati. Ovo pokazuje da **roditelji ne vide spol kao utjecajni čimbenik na individualnoj razini, ali ovaj rezultat je u suprotnosti sa stvarnošću tržišta rada** gdje određena zanimanja obavlja pretežno jedan rod, odražavajući **jasnu rodnu pristranost u donošenju odluka o karijeri i u mogućnostima zapošljavanja**.

Što se tiče područja školovanja, samo 26,06% roditelja slaže se ili se u potpunosti slaže da žele da se njihovo dijete školuje/studira u području digitalnih tehnologija, što je iznenađujući rezultat kada se u obzir uzme obujam publiciteta koji se daje STEM programima. U intervjuima s roditeljima iskristaliziralo se još nekoliko čimbenika: oni **cijene mogućnost zapošljavanja i sigurnost posla kao važne čimbenike** koje treba uzeti u obzir pri odabiru budućeg zanimanja.

Posljednje pitanje u anketi tražilo je od ispitanika da označe kvadratiće uz sve kategorija u kojima smatraju da je učenicima potrebno profesionalno usmjeravanje. Sljedeći graf prikazuje koliki je postotak roditelja izdvojio svaku kategoriju:

Mislím da učenici i učenice trebaju profesionalno usmjeravanje koje uključuje (možete odabrati više od jedne opcije):

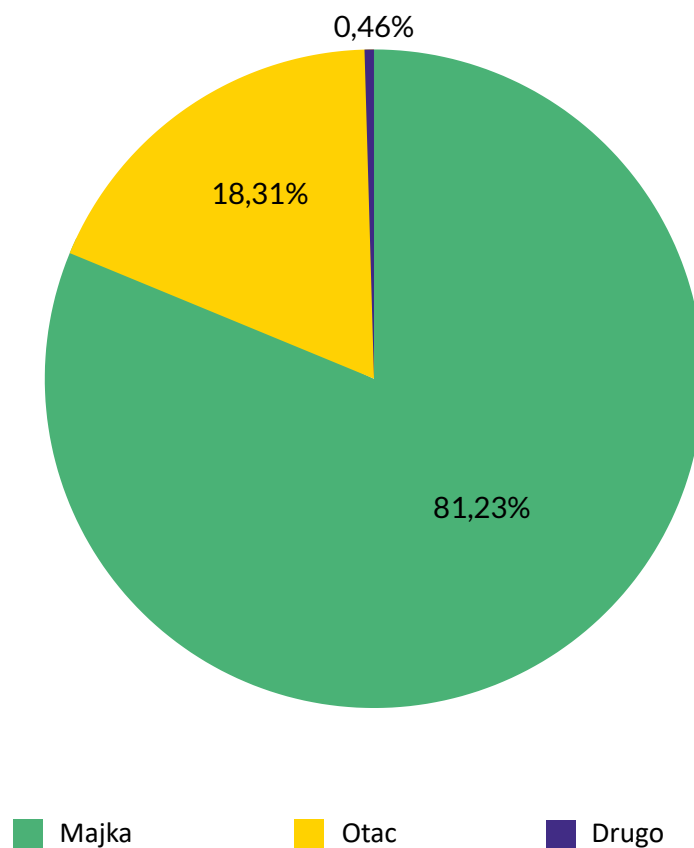

Većina roditelja prepoznala je “Osobne informacije i samospoznaju za vlastiti profesionalni razvoj” (70%), „Informacije o stručnoj spremi i mogućnostima izobrazbe“ (63%), „Identificiranje interesa za buduće zvanje i zanimanje“ (62%), te „Planiranje osobne i profesionalne budućnosti“ (60%) kao važne kategorije za koje je učenicima potrebno profesionalno usmjeravanje.

Roditelji su tijekom intervjua istaknuli da bi njihovoj djeci bilo korisno razgovarati i **povezati se sa stručnjacima iz područja za koje su zainteresirani** – bilo to u obliku stručnih razgovora u školama ili kratkih praksi i programa učenja uz rad u tvrtkama i institucijama. K tome, **roditelji smatraju da je njihovoj djeci potrebna pomoć u razvoju tzv. soft skills**, koje će im trebati bez obzira na zanimanje koje odaberu.

Anketa je podijeljena roditeljima i skrbnicima bez pristranosti prema određenom rodu ili obiteljskoj vezi s djetetom. Unatoč tomu, **velika većina ispitanika bile su majke (81,23%)**, dok očevi čine samo 18,31% ispitanika – kao što je ilustrirano na sljedećem grafu:

Veza ispitanika s učenicom

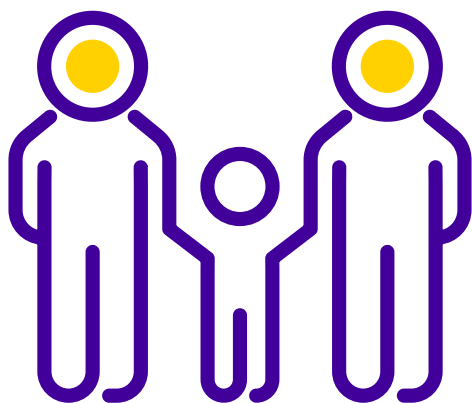

Ovo i nije toliko iznenađujuće s obzirom na tradicionalne rodne norme koje dužnosti odgoja prebacuju na majke. Međutim, metodološki priručnik i svi materijali izrađeni u okviru ovog projekta **trebaju i bit će inkluzivni za** sve roditelje i skrbnike.

Kratki profil roditelja: Hrvatska

D je majka troje djece, djevojčice od 12 godina i dječaka od 12 i 16 godina. Njezin mlađi sin pohađa 8. razred osnovne škole, te će ove godine morati donijeti odluku o odabiru smjera srednjoškolskog obrazovanja. Njezin najstariji sin pohađa 2. razred gimnazije i planira studirati medicinu.

D **profesionalno usmjeravanje** smatra izvrsnom prilikom za svoju djecu i za sve mlade ljude – **prilikom koja bi im dala realniji pogled na zanimanja za koja su zainteresirani.**

Boji se da previše djece i mladih ima nonšalantno optimističan stav prema vlastitoj budućnosti, te da su pretjerano samouvjereni bez da zapravo razumiju što ih čeka u daljnjem obrazovanju i na tržištu rada. Smatrajući da mladima ponekad nedostaje motivacije za sudjelovanje u aktivnostima profesionalnog usmjeravanja, D misli da ih treba pažljivo osmisliti i učiniti privlačnima ovoj mlađoj generaciji.

D vjeruje da bi **stručna predavanja i organizirane prakse u tvrtkama bili vrijedan dodatak profesionalnom usmjeravanju u školama.**

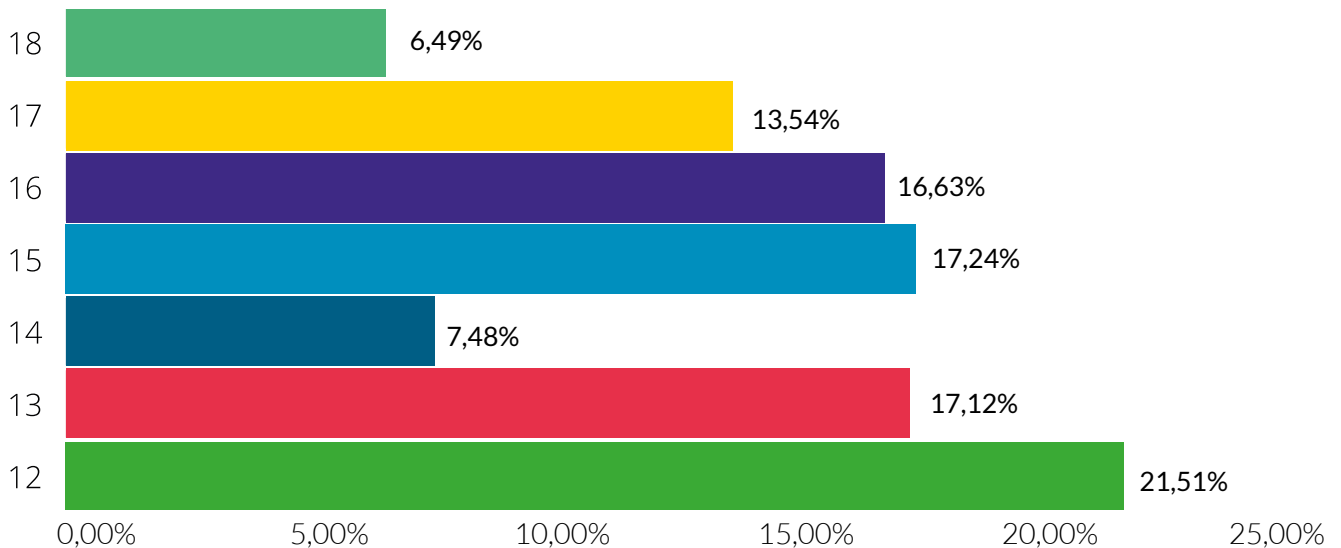
Smatra da bi njezinoj djeci posebno koristilo pohađanje kratkih praksi na poslovima koji ih zanimaju: njezinom bi najstarijem sinu, primjerice, bilo poučno i korisno provesti nekoliko dana u bolnici kako bi iskusio stvarnost života i rada zaposlenih liječnika. Osim toga, D ističe **važnost razvoja tzv. soft skills** kod svih učenika, naglašavajući da se ova dimenzija osobnog razvoja ne smije zanemariti u školama.

D misli da bi **roditelji trebali imati važnu ulogu u profesionalnom usmjeravanju mladih** i pružati potporu aktivnostima koje organizira škola. Primjerice, roditelji bi mogli preuzeti zadatak održavanja stručnih predavanja o vlastitom zanimanju i sudjelovanja u danima zanimanja, kako bi svim učenicima pružili uvid u vlastito područje rada.

3.2. Učenici i učenice

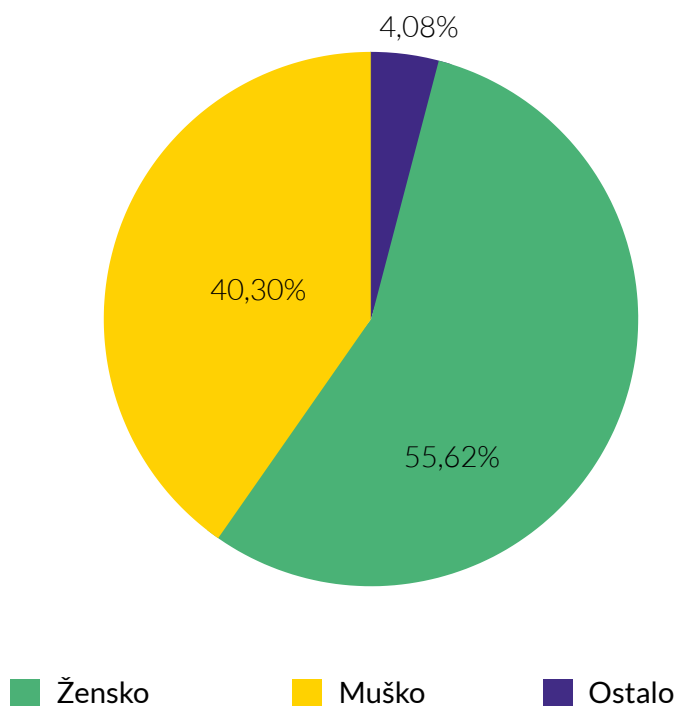
Ispitani učenici i učenice bili su u dobi od 12 do 18 godina, pri čemu je najviše ispitano najviše 12-godišnjaka (21,51%), a najmanje 14-godišnjaka (7,48%). Sve u svemu, postignuta je odgovarajuća ravnoteža dobi, kao što je prikazano na sljedećem grafu:

Postotak ispitanika po dobi

Neznatnu većinu ispitanika čine djevojke sa 55,62%, dok su 40,3% mladići, a 4,08% se identificira kao 'ostali'. Budući da niti jedan od rodova nije prevladavajući, rodna distribucija ispitanika smatra se odgovarajućom. Prikazana je na sljedećem grafu:

Postotak ispitanika po rodu

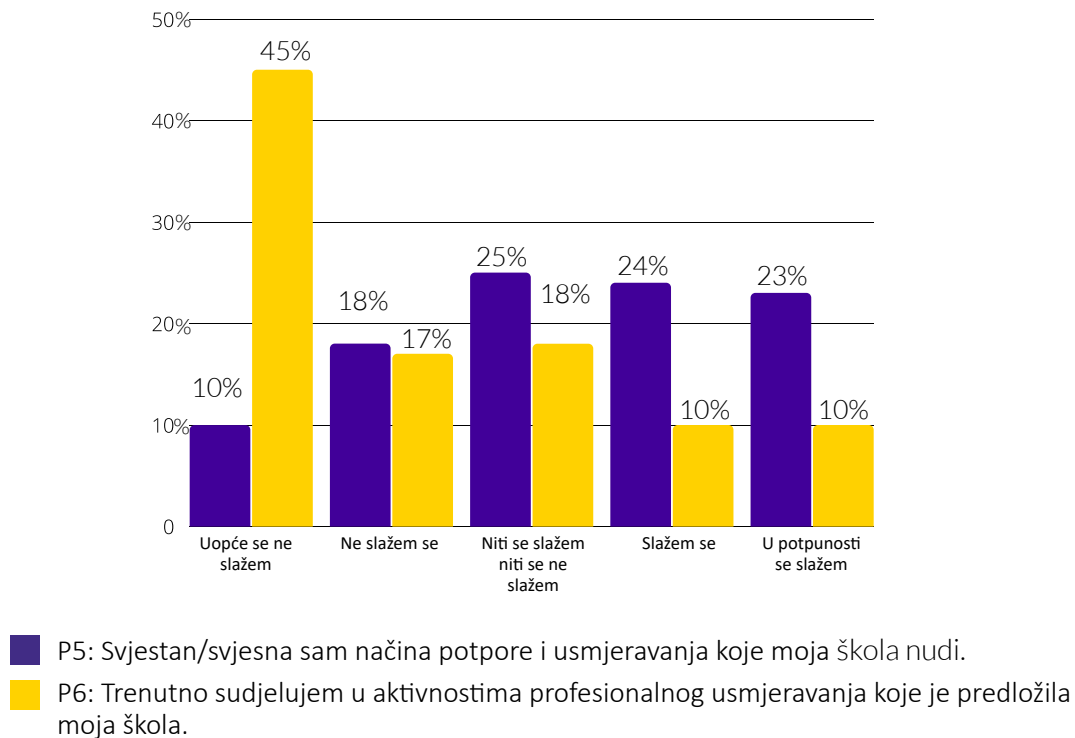

Prema rezultatima ankete, 63,6% učenika izjavilo je da zna koje su im mogućnosti daljnjeg obrazovanja dostupne, dok se 38,69% slaže ili u potpunosti slaže da nisu sigurni o čemu treba voditi računa pri donošenju odluke o daljnjem obrazovanju. Ono što upada u oči jest činjenica da se gotovo četvrtina ispitanika (24,72%) sama teško odlučuje i voljela bi da im netko drugi kaže koji obrazovni smjer odabrati. To jasno pokazuje da postoji **značajan dio učenika koji imaju potrebu za profesionalnim usmjeravanjem.**

Iako je gotovo polovica ispitanih učenika (46,79%) svjesna načina potpore i usmjeravanja koje nudi njihova škola, znatno manji dio (19,9%) trenutno sudjeluje u takvim aktivnostima profesionalnog usmjeravanja.

Ovi rezultati prikazuju očiti jaz: iako je značajan dio učenika svjestan aktivnosti, samo mali dio ima interes, motivaciju, vrijeme i/ili mogućnost sudjelovanja u njima. Razlika između odgovora na navedena pitanja ilustrirana je sljedećim grafom:

Odgovori učenika: svijest vs sudjelovanje

Nešto više od četvrtine ispitanika (26,95%) slaže se ili se u potpunosti slaže da trebaju savjet stručnog suradnika ili nastavnika za odabir smjera daljnjeg obrazovanja, **dok se većina (51,24%)** ne slaže ili uopće ne slaže s istom izjavom.

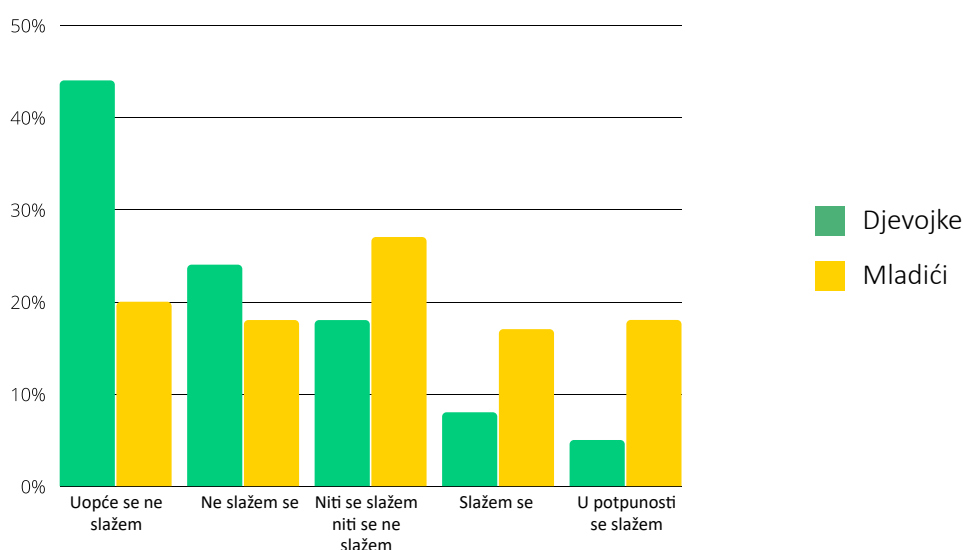
Ovi rezultati su u suprotnosti s odgovorima roditelja i nastavnika, među kojima je više od 80% ispitanika prepoznalo potrebu za profesionalnim usmjeravanjem i pozitivno odgovorilo na njegovo uključivanje u škole. K tome, intervjuirani roditelji i nastavnici navode da **učenici često imaju razinu samopouzdanja koja ne odgovara razini uvida i znanja koju imaju o temama odabira struke**. Vjeruju da su neki učenici u zabludi kada misle da imaju sve informacije i vještine koje su im potrebne, te da postoji mnogo više o čemu bi trebali razmisliti i naučiti. Ovi rezultati ukazuju da bi motiviranje čak i učenika koji vjeruju da već imaju sve informacije i znanja mogao biti ključni korak u provedbi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja.

Kada je riječ o utjecaju roditelja na učenikove odabire zanimanja, većina ispitanih učenika (54,57%) ne slaže se ili se uopće ne slaže s tvrdnjom da roditelji znaju najbolje koju školu/studij upisati, dok velika većina (73,49%) odgovaraju da neće uzimati u obzir zanimanje svojih roditelja pri vlastitom odabiru smjera daljnjeg obrazovanja.

Većina učenika ne vidi vlastiti rod kao čimbenik koji utječe na njihove odluke o zanimanju: velika većina (77,63%) ne slaže se ili se uopće ne slaže s tvrdnjom da će njihov rod utjecati na njihovu odluku o smjeru daljnjeg obrazovanja, što je u skladu i s odgovorima roditelja. **Očito je da učenici ne vide rod kao utjecajni čimbenik na individualnoj razini, ali ovi su odgovori u izravnoj suprotnosti sa stvarnošću tržišta rada. Određenim područjima i industrijama pretežno dominira jedan rod, što ukazuje na društveno i kulturalno uvjetovanu pristranost u donošenju odluka o karijeri.** Prema OECD-u, iako djevojčice i dječaci imaju slične rezultate u PISA znanstvenim procjenama u dobi od 15 godina, manje je vjerojatno da će djevojčice htjeti karijeru u znanosti i inženjerstvu nego dječaci – čak i u zemljama u kojima one imaju bolje rezultate. Područja rada i industrije u kojima dominiraju muškarci imaju visoke stope zaposlenosti, ali imaju i najveću razliku između stopa zaposlenosti muškaraca i žena – pri čemu je vjerojatnije da će muškarac dobiti posao.

Ovaj se jaz odražava i u jednom anketnom pitanju: dok se samo 13,13% djevojkica slaže ili u potpunosti slaže da će upisati školu/studij u području tehnologije ili digitalne tehnologije, taj se postotak među mladićima više nego udvostručava na 34,25%. Očito je da se **društvene i kulturološke predrasude i pristranosti zbog kojih ovim područjem dominiraju muškarci odražava i na donošenje odluka među mladim ljudima.** Razlika u odgovorima djevojkica i mladića na ovo pitanje prikazana je sljedećim grafom:

“Upisat ću školu/studij u području tehnologije ili digitalne tehnologije.”

Zanimljivo je da puno više **učenika nego roditelja cijeni potencijal zarade i visinu plaće kao najvažniji čimbenik pri odabiru posla**: 45,92% učenika slaže se ili se u potpunosti slaže da je najbolje odabrati posao u kojem mogu zaraditi najviše novca, dok se samo 13,26% roditelja slaže s istom tvrdnjom. Učenici su samouvjereni i optimistični i u pogledu vlastitog potencijala za zaradu: 71,32% vjeruje da će u budućnosti imati dobro plaćen posao.

Učenici nisu preokupirani postizanjem društvenog priznanja ili slave, te se samo 22,93% ispitanika slaže ili u potpunosti slaže da bi to utjecalo na njihovu odluku o daljnjem smjeru obrazovanja. 33,93% se slaže ili u potpunosti slaže da bi željeli da njihov budući posao pridonese ekologiji i ekološkoj ravnoteži. I ovaj je rezultat zanimljiv u usporedbi s odgovorima roditelja, kojih se gotovo polovica slaže s istom izjavom. K tome, samo 15,02% ispitanih učenika je za odabir smjera obrazovanja koji je lakše završiti, 14,09% smatra ukupno trajanje smjera obrazovanja utjecajnim faktorom, te samo 16,25% navodi da im je važna blizina buduće škole ili studija.

Intervjuirani učenici ističu i **zapošljivost kao važan čimbenik koji utječe na njihove odluke o budućem zanimanju**. Naglašavaju da bi pristup točnim i ažurnim informacijama o tržištu rada i njegovim promjenama bio posebice koristan u procjeni koji će ih obrazovni putevi dovesti do većeg broja i/ili do najboljih prilika za posao. Osim pristupa točnim informacijama o tržištu rada, željeli bi da im aktivnosti profesionalnog usmjeravanja pomognu u **pripremi za prijemne** ispite i u **prepoznavanju osobnih interesa**.

Kratki profil učenika: Italija

A je učenik iz Italije. Njegov je san postati inženjer poput svojih roditelja: za dječaka svojih godina, vrlo je dobro informiran o koracima kojima treba krenuti da dođe do svog posla iz snova. Kroz posljednjih godinu dana počeo je tražiti informacije o karakteristikama pojedinih poslova i o mogućnostima zapošljavanja, zahvaljujući svojoj školi.

Pri donošenju odluke o budućem zanimanju posebno će u obzir uzeti **ekonomske faktore i zapošljivost**. Smatra da ima talenta za znanstvene discipline i da je dobar u učenju. Još se nije odlučio za smjer srednje škole, ali posebno je zainteresiran za dva izbora koji su u skladu sa područjem koje ga zanima. Nije mu teško tražiti dodatne informacije i savjete, te se nada da će moći naučiti što više o svom zanimanju iz snova prije nego što krene na fakultet.

O svojoj obrazovnoj i profesionalnoj budućnosti razgovarao je s članovima obitelji, prijateljima i nastavnicima, tražeći različita mišljenja kako bi imao široku i sveobuhvatnu predodžbu o stajalištima ljudi koji su mu važni. Do sada je sudjelovao u svim orijentacijskim aktivnostima koje su predložili njegovi nastavnici. Te su aktivnosti bile usmjerene na samospoznaju (analiza interesa, vještina i navika) i na upoznavanje tržišta rada (analiza različitih područja, susreti sa stručnjacima odabranima prema području interesa učenika).

A smatra da su mu ove aktivnosti pomogle da stekne više samosvijesti i da „potvrdi“ svoj posao iz snova. Promatrajući svoje kolege iz razreda, A misli da bi se te aktivnosti **trebale provoditi i na detaljniji način i uzeti u obzir one učenike koji su još uvijek zbunjeni**. Na taj bi se način otklonile njihove sumnje i strahovi kada je u pitanju odabir puta k budućem zanimanju. K tome, A bi želio dobiti **informacije i aktivnosti o razvoju i evaluaciji interesa** (kako ostvariti najviše od vlastitog potencijala, te kako ga razumjeti i iskoristiti za izgradnju vlastitog puta), kao i više uvida u tržište rada, najtraženija zanimanja i najpopularnije obrazovne putove do određenih radnih mjesta.

A bi volio da njegova obitelj bude više uključena u aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u školi, te navodi da „**i roditelji moraju razmišljati o tim stvarima, da budu sigurni da i dalje vole svoj posao!**“.

3.3. Nastavnici

Nastavnici igraju **ključnu ulogu u životima djece i mladih osoba**, dajući im savjete od mnogim temama, uključujući o budućoj karijeri i zaposlenju. Nastavnici imaju mogućnost i sposobnost pomoći učenicima da ostvare vlastiti potencijal. Mogu aktivno dijeliti svoja životna iskustva s odabirom smjera obrazovanja i zanimanja; mogu povezati svoje predmete sa svijetom rada (primjerice, prikazujući kako se određena znanja koriste u industriji, kako određeno znanje dovodi do opipljivih rezultata, itd.); mogu povećati prijenosne vještine svojih učenika koje će im biti potrebne u raznim industrijama i profesijama (poput komunikacije, javnog govora i predstavljanja, pisanja, itd.). Iako nastavnici imaju ključnu ulogu u obrazovnom sustavu, ne može se zanemariti stvarna situacija u kojoj se mnogi nalaze, a koja je pod negativnim utjecajem nedostatka resursa i financiranja, kao i nedostatka vremena za pokrivanje svih tema kurikuluma. Zbog toga se **profesionalno usmjeravanje ne bi trebalo smatrati isključivom odgovornošću nastavnika**.

Od nastavnika koji su sudjelovali u ovoj anketi, većina (82,37%) se slaže ili se u potpunosti slaže da bi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja proširile viziju učenika o vlastitoj profesionalnoj budućnosti, te se 81% slaže ili u potpunosti slaže da bi se društveno i radno uključivanje učenika moglo poticati upravo kroz aktivnosti profesionalnog usmjeravanja. K tome, 84,57% smatra da bi učenike o pitanjima odabira budućeg smjera obrazovanja i zapošljavanja trebali savjetovati stručni suradnici ili nastavnici. Iz ovih je odgovora jasno da nastavnici uočavaju potrebu i **vrijednost uključivanja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u školama**, te prepoznaju da bi one mogle imati značajan **pozitivan učinak na dobrobiti učenika**, posebice na njihovu društvenu i radnu uključenost.

Manji postotak ispitanika, tek nešto više od polovice (53,17%), kaže da povezuju teme i aktivnosti u svom predmetu s visoko traženim vještinama u visokom obrazovanju i na tržištu rada, te 48,21% kaže da provode aktivnosti refleksije i promišljanja o zvanju i zanimanju. K tome, 56,75% navodi da njihova škola nudi programe, aktivnosti ili planove profesionalnog usmjeravanja. 51,52% potvrdilo je da su im se određeni učenici obratili tražeći savjet za odabir daljnjeg obrazovanja i zanimanja, a 42,15% kaže da su roditelji s njima podijelili brige o profesionalnoj budućnosti svoje djece. Ovi rezultati ukazuju na nedostatnu stopu provođenja profesionalnog usmjeravanja, budući **da se ono ne provodi u istom opsegu u kojem se smatra važnim**.

To može biti posljedica brojnih prepreka s kojima se nastavnici i stručni suradnici suočavaju kada je u pitanju provedba aktivnosti profesionalnog usmjeravanja. Učestali odgovori na otvoreno anketno pitanje „Mislim da postoje strukturne prepreke boljem profesionalnom usmjeravanju u sustavu obrazovanja, poput...“ uključuju nedostatak povezanosti različitih obrazovnih stupnjeva i tržišta rada, nedostatak obrazovanja i obuke za nastavnike i stručne suradnike, **nedostatak vremena i materijala za provedbu, nedostatak programa praksi, nedostatak motivacije učenika, nedostatak odgovarajućih sustavnih promjena, te problem rigidnog obrazovnog sustava koji sporo reagira na promjene.**

Većina ispitanih nastavnika (80,72%) slaže se ili se u potpunosti slaže da bi nastavnici, roditelji i učenici trebali sudjelovati u aktivnostima profesionalnog usmjeravanja. Intervjuirani nastavnici također naglašavaju potrebu za uključivanjem roditelja, zalažući se za uravnotežen, multiperspektivan pristup. Međutim, navode da je ponekad teško pridobiti roditelje za sudjelovanje i uključivanje, jer neki imaju nerealna očekivanja da će nastavnici sami „riješiti problem“.

Unatoč tome što više od 50% ispitanih nastavnika povezuje teme i aktivnosti s visoko traženim vještinama i što više od 50% škola koje su sudjelovale u anketiranju nude aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, samo 22,31% nastavnika slaže se ili se u potpunosti slaže da učenici znaju kako dobiti informacije o opcijama daljnjeg obrazovanja. K tome, iako je više od 50% učenika odgovorilo da su upoznati s postojanjem aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u svojoj školi, znatno manji dio (samo 19,95%) trenutno u njima sudjeluje. To ukazuje na neusklađenost između mogućnosti koje nudi škola i korištenja tih mogućnosti od strane učenika.

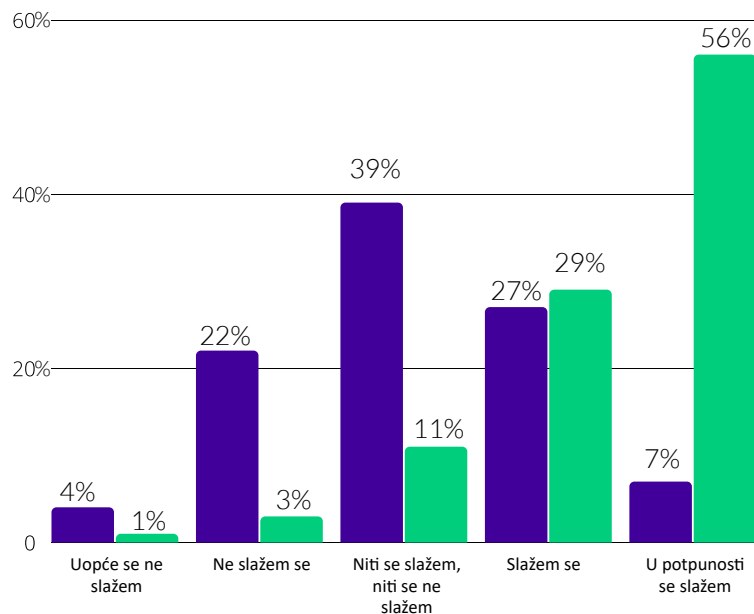
Kao što je spomenuto u prethodnom poglavlju, intervjuirani nastavnici navode da učenici imaju nerealan osjećaj nonšalantnog samopouzdanja, vjerujući da imaju sve informacije koje su im potrebne za donošenje informiranih odluka o budućem obrazovanju i zanimanju, ali da im zapravo nedostaje mnogo važnih informacija i vještina. Ovaj stav učenika je nešto što možda dovodi do prethodno opisanih niskih stopa sudjelovanja u aktivnostima profesionalnog usmjeravanja.

Nastavnici prepoznaju nedostatak (konzistentnog) interesa i motivacije učenika: gotovo polovica ispitanih nastavnika (44,9%) slaže se ili se u potpunosti slaže s tvrdnjom da učenicima nije dovoljno stalo do planiranja i odlučivanja o vlastitoj obrazovnoj i profesionalnoj budućnosti. Ovo dodatno potvrđuje da je podizanje motivacije učenika važan čimbenik koji treba uzeti u obzir pri planiranju i provedbi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja.

Kada je riječ o osposobljavanju nastavnika i kvalifikacijama za profesionalno usmjeravanje, 31,4% slaže se ili se u potpunosti slaže da poznaju tehnike profesionalnog usmjeravanja koje mogu koristiti sa svojim učenicima, a 34,71% smatra da imaju stručnog usavršavanja da savjetuju učenike o mogućnostima daljnjeg školovanja. Iz ranije navedenih rezultata jasno je da većina ispitanih nastavnika pozitivno ocjenjuje vrijednost profesionalnog usmjeravanja i za njima vidi potrebu.

Međutim, vidljivo je da i značajan dio nastavnika nisu imali priliku sudjelovati u obuci koje bi im omogućila da pruže takvo usmjeravanje svojim učenicima. **To ukazuje na neusklađenost između potreba učenika i obuke nastavnika.** Razlika u odgovorima na pitanja 6. i 7. ilustrira ovaj jaz:

Odgovori nastavnika: potrebe vs. obuka za profesionalno usmjeravanje

- P6: Imam dovoljno stručnog usavršavanja da savjetujem učenike/ce o mogućnostima daljnjeg školovanja.
- P7: Učenike/ce treba profesionalno usmjeravati stručni suradnik/ca ili učitelj/ica.

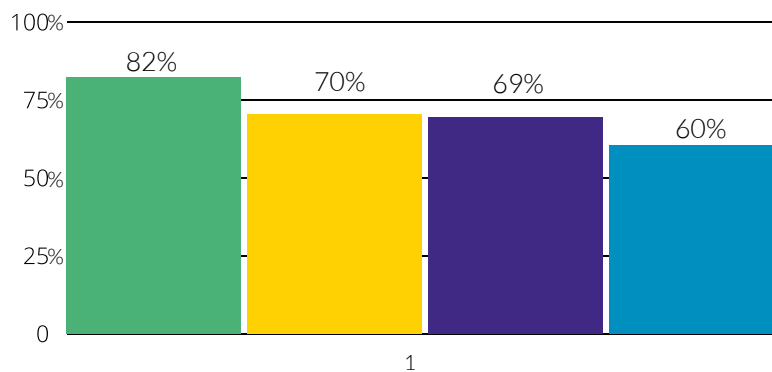
S druge strane, puno veći postotak ispitanika (61,6%) slaže se ili se u potpunosti slaže da su svjesni tzv. soft skills koje bi mogle poboljšati zapošljivost mladih, te se 53,72% slaže ili u potpunosti slaže da su svjesni trendova i najtraženijih zanimanja na trenutnom tržištu rada.

Od nastavnika s kojima su provedeni detaljniji intervjui, većina navodi da **nisu prošli formalno obrazovanje ili osposobljavanje za profesionalno usmjeravanje**. Da bi stekli te kompetencije, **obično moraju samostalno i u svoje slobodno vrijeme tražiti informacije i resurse**. Otegotna okolnost tome je činjenica da često izostaju pouzdane i ažurne informacije o promjenama i trendovima na tržištu rada. Uključivanje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u nastavni sat odvija se na individualnoj razini i prema odluci pojedinog nastavnika, te najčešće nije obuhvaćeno kurikulumom. Budući da kurikulumi već obuhvaćaju veliki broj tema koje treba obraditi u kratkom vremenu, uvođenje dodatnih tema predstavlja izazov.

Iako se intervjuirani nastavnici suočavaju s brojnim preprekama provedbi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, oni i dalje prepoznaju njihovu vrijednost i izražavaju želju za dodatnim osposobljavanjem i stručnim usavršavanjem za ovu temu. Izjavljuju da im je, između ostaloga, **potrebna obuka i informacije vezane za trendove na tržištu rada, za razvoj soft skills, te za prepoznavanje osobnih interesa učenika**. Neki nastavnici navode da bi pristup već osmišljenim i pripremljenim planovima nastavnog sata uvelike pomogao u njihovoj provedbi.

Pod 18. pitanjem ankete za nastavnike od ispitanika se tražilo da označe kvadratiće pored svih kategorija za koje misle da je učenicima potrebno profesionalno usmjeravanje. Sljedeći graf pokazuje koji je postotak nastavnika izdvojio svaku kategoriju:

Mislím da učenici i učenice trebaju profesionalno usmjeravanje koje uključuje:

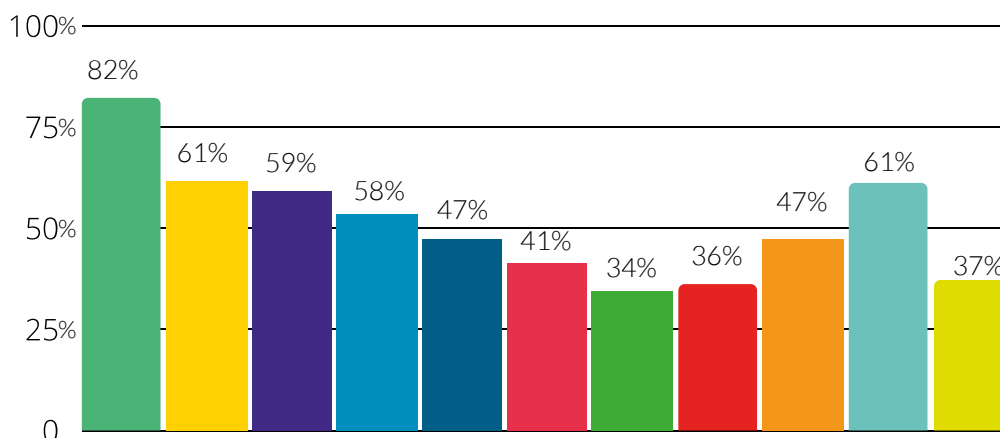

- Osobne informacije i samospoznaju za vlastiti profesionalni razvoj
- Informacije o stručnoj spremi i mogućnostima izobrazbe
- Identificiranje interesa za buduće zvanje i zanimanje
- Planiranje osobne i profesionalne budućnosti

Kao što je prikazano na grafu, većina nastavnika prepoznaje sve navedene kategorije kao važna područja u kojima učenici trebaju usmjeravanje.

20. anketno pitanje tražilo je od ispitanika da označe kvadratiće pored svih atributa koje misle da bi nastavnik trebao imati za savjetovanje učenika o pitanjima daljnjeg školovanja i zapošljavanja. Sljedeći graf prikazuje koji je postotak nastavnika odabrao svaki atribut:

Znanja i karakteristike koje bi učitelj/ica trebao/la imati da savjetuje učenike/ce po pitanjima daljnjeg školovanja i zapošljavanja su:

- Novosti o mogućnostima i načinima izobrazbe
- Novosti sa tržišta rada
- Informacije o tržištu rada i njegovim konstantnim promjenama
- Razvijene komunikacijske vještine
- Poznavanje psihologije
- Poznavanje zapošljivosti
- Ovladavanje metodologijama i tehnikama savjetovanja
- Stručnost u digitalnim vještinama
- Spretnost u tzv. soft skills (društvene, komunikacijske i interpersonalne vještine)
- Empatija
- Znanje o odnosu između ciljeva održivog razvoja i mogućnosti izobrazbe i zapošljavanja

Najviše nastavnika izdvojilo je „Novosti o mogućnostima i načinima izobrazbe“ kao atribut, odnosno znanje koje nastavnik treba imati da bi savjetovao učenike o pitanjima daljnjeg školovanja i zapošljavanja. Većina nastavnika misli da bi za to trebali znati i novosti s tržišta rada i informacije o njegovim konstantnim promjenama, te imati razvijene komunikacijske bještine i empatiju. Manji postotak izdvaja poznavanje psihologije, zapošljivosti, metodologije i tehnika savjetovanja, stručnost u digitalnim vještinama, spretnost u tzv. soft skills, te znanje o odnosu između ciljeva održivog razvoja i mogućnosti izobrazbe i zapošljavanja.

Zanimljivo je da su nastavnici, puno više nego preostale dvije ciljne skupine, odgovarali na anketna pitanja s ‘niti se slažem, niti se ne slažem’, ostajući neutralni. To bi se moglo protumačiti kao nevoljkost odgovaranja na ovakva pitanja, iako je anketa bila anonimna i podaci prikazani su skupno za cijelu ciljnu skupinu.

Kratki profil nastavnice: Španjolska

V je nastavnica engleskog jezika u srednjoj školi koja se nalazi u ruralnom dijelu Španjolske. Nastavnica je više od 20 godina i svoj posao obavlja s puno osjećaja i predanosti.

Trenutno je razrednica 1. razreda srednje škole i izražava zabrinutost zbog situacije u kojoj se učenici nalaze u vezi sa svojom profesionalnom budućnošću. Napominje da u njezinoj zajednici nema „velike“ profesionalne ili sveučilišne obrazovne ponude.

U svojoj školi, V ima vrlo malo mogućnosti raditi na pitanjima profesionalne orijentacije. Smatra da su učenici **„jako sami“ u ovom procesu „sastavljanja vlastite profesionalne budućnosti“**. Čvrsto vjeruje da se odgojno-obrazovni rad ne svodi samo na podučavanje određenog predmeta, u njezinom slučaju engleskog jezika, već da treba biti cjelovit i obuhvatiti mnogo više aspekata učenikovih života. Također misli da učitelje treba motivirati da preuzmu odgovornost profesionalnog usmjeravanja učenika.

V vjeruje da je ključno da profesionalno usmjeravanje bude proces koji učenike prati od najranije dobi. Da bi ovo bilo moguće, **nastavnici moraju proći dodatnu obuku** i usavršavanje kako bi mogli osmisliti i provesti takve aktivnosti u razredu. V obično svoje učenika pita i podupire alatima koje ima na raspolaganju, ali naglašava „ja sam nastavnica engleskog, ne savjetnica“. Mnoge njezine aktivnosti utemeljene su na osobnom odnosu s učenicima i na poznavanju njihovih vještina i sposobnosti.

OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA

4

4. Ograničenja istraživanja

Rezultati ovog istraživanja moraju se promatrati u svjetlu nekoliko ograničenja. Najprije, uzorak od 2833 osobe ne može se generalizirati za širu populaciju. Drugo, ankete su bile zatvorene za širu javnost i podijeljene samo s roditeljima, učenicima i nastavnicima škola koje su pristale sudjelovati u projektu Wake up, što je ograničilo njihov doseg i možebitno stvorilo nenamjerne pristranosti u rezultatima.

ZAKLJUČAK

5

5. Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je produbiti znanje o stanju profesionalnog usmjeravanja u školama i obrazovnim institucijama, sagledavajući perspektive triju ključnih ciljnih skupina: učenika od 12 do 18 godina, njihovih roditelja i nastavnika.

Utvrđeno je da **roditelji i nastavnici u velikoj većini prepoznaju vrijednost i potrebu za profesionalnim usmjeravanjem u školi**, te da značajan broj učenika smatra da bi im takve aktivnosti bile od koristi. Unatoč ovom prepoznavanju, **još uvijek postoji jaz između velike potrebe za profesionalnim usmjeravanjem** i značajno rjeđih prilika i aktivnosti koje se zapravo nude učenicima.

Teme profesionalnog usmjeravanja koje su ispitanici prepoznali kao važne uključuju informacije o pravcima i mogućnostima obrazovanja i osposobljavanja, informacije o tržištu rada i njegovim promjenama, prepoznavanje osobnih interesa i razvoj osobnih vještina, među ostalim.

Također smo utvrdili da je jedna značajna prepreka za provođenje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u školama **nedostatak obuke za nastavnike i stručne suradnike**, budući da značajan dio anketiranih nastavnika smatraju da nemaju dovoljno informacija, stručnosti i obrazovanja za provođenje takvih aktivnosti. Nastavnici i roditelji smatraju i nemotiviranost učenika preprekom za profesionalno usmjeravanje, što ukazuje da je **povećanje motivacije učenika** ključno. Ostale prepreke uključuju nedostatak točnih i ažurnih informacija o tržištu rada, te nedostatak vremena i ljudskih resursa, između ostalog.

Provođenjem ovog istraživanja ostvaren je specifični cilj 1 (*„Razumijevanje vizije i očekivanja mladih u dobi od 12 do 18 godina, njihovih roditelja/skrbnika i nastavnika u vezi sa profesionalnom budućnošću i mogućnostima uključivanja mladih na tržište rada. Prepoznavanje izvora informacija i utjecaja na donošenje odluka mladih o vlastitoj profesionalnoj budućnosti.“*), što postavlja temelje za ostvarenje specifičnog cilja 2 (*„Razvijanje znanja i vještina nastavnika o inovativnoj metodologiji u profesionalnom usmjeravanju, kako bi mogli pomoći učenicima da osmisle vlastiti obrazovni i profesionalni put na temelju svojih vještina i sposobnosti.“*)

Drugim riječima, **rezultati ovog istraživanja informirat će sljedeću fazu projekta Wake up**, koja podrazumijeva izradu metodološkog priručnika kojeg će učitelji moći koristiti za provođenje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja. Identificirana područja interesa i potreba bit će fokus tijekom izrade priručnika, te će se u obzir uzeti i prepreke s kojima se nastavnici i stručni suradnici susreću. Konkretno, adresirat će se nedostatak obuke nastavnika kroz **organizaciju online radionica za nastavnike u školama sudionicama**.

PRILOG

6

Prilog 1: Ciljevi, varijable i dimenzije analize

Ciljevi Istraživanja	Varijable	Dimenzije
Učenici		
Upoznati situaciju koja okružuje učenikov proces odlučivanja o budućem obrazovanju i zanimanju	Proces odlučivanja o obrazovanju i zanimanju	Izvori informacija; osobni izvori; potrebe
Identificirati osobne, društvene i okolišne čimbenike koji utječu na odluke mladih ljudi o budućem obrazovanju i zanimanju	Utjecajni čimbenici	Osobni čimbenici; društveni čimbenici; okolišni čimbenici
Istražiti viziju mladih ljudi o vlastitoj obrazovnoj i profesionalnoj budućnosti	Vizija budućnosti	Obrazovna budućnost; profesionalna budućnost
Identificirati svijest o resursima i aktivnostima profesionalnog usmjeravanja u školama i obrazovnim institucijama	Svijest o resursima i aktivnostima profesionalnog usmjeravanja	Institucionalno djelovanje
Klasificirati ispitanike prema odgovorima	Klasifikacija podataka	Škola; rod; dob
Roditelji // Obitelj		
Saznati perspektivu roditelja o potrebama mladih za profesionalno usmjeravanje	Proces odlučivanja o obrazovanju i zanimanju	Potrebe
Identificirati perspektivu roditelja o osobnim, društvenim i okolišnim čimbenicima koji utječu na odluke mladih o obrazovnoj i profesionalnoj budućnosti	Utjecajni čimbenici	Osobni čimbenici; društveni čimbenici; okolišni čimbenici
Spoznati procjenu opsega i utjecaja profesionalnog usmjeravanja iz perspektive roditelja	Profesionalno usmjeravanje	Opseg (ili utjecaj)
Identificirati viziju, očekivanja i radnje roditelja vezane za profesionalno usmjeravanje u obrazovnim institucijama	Resursi i aktivnosti profesionalnog usmjeravanja	Institucionalno djelovanje
Identificirati utjecaj roditelja na donošenje odluka o budućem obrazovanju i zanimanju mladih	Uloge	Usmjeravanje; upućivanje.
Klasificirati ispitanike prema odgovorima	Klasifikacija podataka	Škola; rod djeteta; dob djeteta; veza s djetetom; razina obrazovanja
Nastavnici		
Saznati perspektivu nastavnika o potrebama mladih za profesionalno usmjeravanje	Proces odlučivanja o obrazovanju i zanimanju	Izvori informacija; osobni izvori; potrebe
Identificirati trenutne mogućnosti i potrebe nastavnika za pružanje profesionalnog usmjeravanja	Mogućnosti i potrebe	Tehničke vještine; transveralne vještine; digitalne vještine; znanje o okolišu; Ciljevi održivog razvoja
Spoznati procjenu opsega i utjecaja profesionalnog usmjeravanja iz perspektive nastavnika	Profesionalno usmjeravanje	Opseg (ili utjecaj)
Identificirati aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u obrazovnim centrima	Resursi i aktivnosti profesionalnog usmjeravanja	Integracija sadržaja; refleksija na zvanja i zanimanja; institucionalno djelovanje
Okarakterizirati profil savjetnika za profesionalno usmjeravanje iz perspektive nastavnika	Savjetnik za profesionalno usmjeravanje	Tehničke vještine; transveralne vještine; digitalne vještine; znanje o okolišu; Ciljevi održivog razvoja
Klasificirati ispitanike prema odgovorima	Klasifikacija podataka	Škola; razina obrazovanja u kojem rade

Prilog 2: Rezultati anketa: učenici, roditelji, nastavnici

Učenici

	1	2	3	4	5
	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1. Upoznat/a sam s opcijama daljnjeg školovanja koje su mi dostupne.	2.47%	9.15%	24.78%	34.86%	28.74%
2. Upoznat/a sam s poslom kojim se bave profesionalci u području studija koje me zanima.	6.37%	13.10%	29.05%	31.83%	19.65%
3. Kada razmišljam o školi/studiju koju ću upisati, ne znam koje faktore trebam uzeti u obzir da bih donio/la dobru odluku.	11.62%	21.63%	28.06%	22.50%	16.19%
4. Jako mi je teško samome/samoj odlučiti, volio/voljela bih da mi netko kaže koju školu/studij da odaberem.	31.71%	24.72%	18.85%	14.40%	10.32%
5. Svjestan/svjesna sam načina potpore i usmjeravanja koje moja škola nudi.	10.38%	17.68%	25.15%	23.79%	22.99%
6. Trenutno sudjelujem u aktivnostima profesionalnog usmjeravanja koje je predložila moja škola.	45.24%	16.69%	18.17%	9.83%	10.07%
7. Učitelji i učiteljice nam daju savjete za odabir buduće škole/studija.	19.47%	18.11%	23.36%	21.57%	17.49%
8. Moji roditelji najbolje znaju koju školu/studij trebam upisati.	30.35%	24.23%	21.82%	13.97%	9.64%
9. Pri odabiru škole/studija, uzet ću u odabir zanimanje svojih roditelja.	53.46%	20.02%	14.71%	6.49%	5.32%
10. Činjenica da sam dečko ili cura će utjecati na moju odluku o upisu određene škole/studija.	63.29%	14.34%	10.51%	6.37%	5.50%
11. Najbolja odluka bila bi odabrati posao gdje možeš najviše zaraditi.	10.07%	13.54%	30.47%	24.35%	21.57%
12. Upisat ću školu/studij s kojim ću postići društveno priznanje ili slavu.	22.37%	26.76%	27.94%	13.97%	8.96%
13. Upisat ću školu/studij u području tehnologije ili digitalne tehnologije.	33.93%	21.45%	22.00%	11.93%	10.69%
14. Volio/voljela bih da moj posao pozitivno doprinosi okolišu i ekološkoj ravnoteži.	17.80%	18.54%	29.73%	17.92%	16.01%
15. Upisat ću onu školu/studij koja nudi veći broj prilika za zapošljavanje.	5.25%	11.00%	26.64%	32.39%	24.72%
16. Odabrat ću školu/studij koju je lakše završiti.	33.68%	27.13%	24.17%	9.09%	5.93%
17. Odabrat ću školu/studij ovisno o njegovom trajanju.	42.40%	22.31%	21.20%	8.71%	5.38%
18. Iznimno važno za moju odluku bit će da je škola/studij u blizini mog doma.	34.12%	26.21%	23.42%	9.27%	6.98%
19. Moj odabir škole/studija ovisit će o financijskim mogućnostima moje obitelji.	21.38%	23.55%	28.12%	17.61%	9.33%
20. Trebao bih savjet pedagoga, psihologa ili učitelja za odabir škole/studija.	29.91%	21.32%	21.82%	15.33%	11.62%
21. U budućnosti, završit ću preddiplomski studij ili strukovnu školu.	12.86%	9.27%	22.00%	17.99%	37.89%
22. U budućnosti ću studirati na diplomskom studiju.	7.73%	8.41%	25.59%	20.77%	37.52%
23. U budućnosti ću imati dobro plaćen posao.	1.05%	2.72%	24.91%	34.80%	36.53%

Roditelji

	1	2	3	4	5
	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1. Moje dijete i ja smo razgovarali o njegovim/njezinim interesima u vezi budućeg školovanja i zapošljavanja.	2.00%	3.05%	13.03%	20.07%	61.85%
2. Moje dijete zna koji mu/joj je sljedeći korak nakon završetka ovog stupnja školovanja.	9.39%	11.50%	25.94%	21.01%	32.16%
3. Mislim da moje dijete treba profesionalno usmjeravanje.	6.69%	6.57%	19.13%	19.37%	48.24%
4. Škola je mom djetetu pružila profesionalno usmjeravanje.	20.89%	16.43%	27.82%	18.08%	16.78%
5. Razgovarala sam s nastavnikom/nastavnicom o potrebama mog djeteta vezanim za profesionalno usmjeravanje.	46.83%	19.48%	15.73%	9.04%	8.92%
6. Moje dijete zna koje faktore treba uzeti u obzir da donese primjerene odluke o svojoj budućoj karijeri.	12.56%	17.14%	28.76%	22.42%	19.13%
7. Profesionalno usmjeravanje moglo bi pogodovati društvenim i radnim perspektivama mog djeteta.	2.35%	3.52%	17.02%	23.83%	53.29%
8. Moje dijete teško samo donosi odluke, volio/voljela bih da mu/joj netko kaže koju školu/studij odabrati.	28.17%	19.72%	23.59%	12.79%	15.73%
9. Nitko ne zna bolje od mene koju školu/studij bi moje dijete trebalo upisati.	46.83%	25.12%	18.31%	5.63%	4.11%
10. Pri odabiru vlastite karijere, moje bi dijete trebalo uzeti u obzir posao koji obavljaju njegovi/njezini roditelji/skrbnici.	72.42%	15.96%	8.10%	1.53%	2.00%
11. Činjenica da je moje dijete muškog ili ženskog spola utjecat će na njegovu/njezinu odluku o odabiru škole/studija.	67.14%	11.62%	11.27%	5.28%	4.69%
12. Najbolja odluka bila bi odabrati zanimanje u kojem može zaraditi najviše novca.	39.20%	19.37%	28.17%	8.10%	5.16%
13. Moje dijete bi trebalo upisati školu/studij s kojim može postići društveno priznanje ili slavu.	46.13%	20.77%	22.65%	6.92%	3.52%
14. Volio/voljela bih da moje dijete upiše školu/studij u području tehnologije ili digitalne tehnologije.	19.13%	16.43%	38.38%	15.26%	10.80%
15. Volio/voljela bih da posao mog djeteta pozitivno doprinosi okolišu i ekološkoj ravnoteži.	7.75%	10.80%	33.92%	22.54%	25.00%
16. Moje dijete bi trebalo upisati školu/studij koji nudi veći broj prilika za zapošljavanje.	6.10%	8.45%	25.70%	28.87%	30.87%
17. Mislim da bi moje dijete trebalo odabrati školu koju je lakše završiti.	48.00%	21.83%	20.07%	5.99%	4.11%
18. Bilo bi najbolje za moje dijete da odabere školu/studij ovisno o njegovom trajanju.	52.70%	19.25%	16.67%	5.99%	5.40%
19. Za odluku moga djeteta iznimno je važna blizina škole/studija našem domu.	41.90%	22.54%	22.89%	6.69%	5.99%
20. Bio bih sretan/Bila bi sretna kada bi moje dijete odabralo školu/studij koji su cijenjeni u društvu.	27.35%	16.31%	27.82%	16.78%	11.74%
21. Bilo bi mi drago kada bi moje dijete odabralo strukovnu školu/studij.	19.01%	14.32%	42.25%	11.27%	13.15%

Roditelji

Mislím da učenici i učenice trebaju profesionalno usmjeravanje koje uključuje (možete odabrati više od jedne opcije):		
Osobne informacije i samospoznaju za vlastiti profesionalni razvoj	595	70%
Informacije o stručnoj spremi i mogućnostima izobrazbe	541	63%
Informacije o tržištu rada i njegovim konstantnim promjenama	346	41%
Identificiranje interesa za buduće zvanje i zanimanje	529	62%
Planiranje osobne i profesionalne budućnosti	510	60%
Donošenje odluka	348	41%

Nastavnici

	1	2	3	4	5
	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1. Znam za tehnike profesionalnog usmjeravanja koje mogu koristiti sa svojim učenicima i učenicama.	7.71%	20.66%	40.22%	22.59%	8.82%
2. Uključivanje aktivnosti refleksije na odabir smjera školovanja i zapošljavanja proširilo bi perspektivu učenika o vlastitoj profesionalnoj budućnosti.	0.55%	2.48%	14.60%	34.99%	47.38%
3. U mom predmetu, povezujemo teme i aktivnosti sa visoko traženim vještinama u visokom obrazovanju i na tržištu rada.	3.31%	12.40%	31.13%	30.58%	22.59%
4. Svjestan/svjesna sam tzv. soft skills (društvene, komunikacijske i interpersonalne vještine) koje bi doprinjele zapošljivosti mladih ljudi u budućnosti.	5.79%	9.37%	23.69%	31.96%	29.20%
5. Učenici/e znaju kako pronaći informacije o odabiru buduće škole/studija.	7.44%	33.61%	36.64%	19.01%	3.31%
6. Imam dovoljno stručnog usavršavanja da savjetujem učenike/ce o mogućnostima daljnjeg školovanja.	3.58%	22.31%	39.39%	27.27%	7.44%
7. Učenike/ce treba profesionalno usmjeravati stručni suradnik/ca ili učitelj/ica.	1.10%	3.31%	11.02%	28.65%	55.92%
8. Svjestan/svjesna sam trendova u najtraženijim zanimanjima na današnjem tržištu rada.	4.13%	12.40%	29.75%	41.32%	12.40%
9. U mom predmetu, provodimo aktivnosti koje pomažu učenicima/cama razmišljati o vlastitom zvanju i zanimanju.	6.06%	16.53%	29.20%	29.20%	19.01%
10. Učenike/ce nije dovoljno briga o planiranju i donošenju odluke o vlastitim akademskim i profesionalnim planovima.	2.48%	13.77%	38.84%	31.68%	13.22%
11. Smatram da sam sposoban/na usmjeravati učenike/ce o mogućnostima obuke i zapošljavanje koje digitalna transformacija podrazumijeva sada i u budućnosti.	5.79%	21.76%	42.15%	23.97%	6.34%
12. Osjećam se sposobno savjetovati učenike/ce o prilikama za zapošljavanje koje nagovješta održivi razvoj.	5.79%	25.07%	35.26%	27.00%	6.89%
13. Učitelji, roditelji i učenici trebaju sudjelovati u aktivnostima profesionalnog usmjeravanja.	0.83%	2.20%	16.25%	30.58%	50.14%
14. Nekoliko učenika/ca mi se obratilo za savjet i profesionalno usmjeravanje.	9.64%	14.05%	24.79%	29.20%	22.31%
15. Roditelji su sa mnom podijelili brige o profesionalnoj budućnosti svog djeteta.	17.91%	17.91%	22.04%	26.17%	15.98%
16. Naša škola nudi programe, aktivnosti ili planove profesionalnog usmjeravanja.	5.23%	12.12%	25.90%	34.71%	22.04%
17. Društveno i radno uključivanje učenika mogla bi se poticati kroz profesionalno usmjeravanje.	0.55%	1.38%	17.08%	40.50%	40.50%

Nastavnici

Mislim da učenici i učenice trebaju profesionalno usmjeravanje koje uključuje: (možete odabrati više od jedne opcije)		
Osobne informacije i samospoznaju za vlastiti profesionalni razvoj	297	82%
Informacije o stručnoj spremi i mogućnostima izobrazbe	253	70%
Identificiranje interesa za buduće zvanje i zanimanje	251	69%
Planiranje osobne i profesionalne budućnosti	216	60%

Znanja i karakteristike koje bi učitelj/ica trebao/la imati da savjetuje učenike/ce po pitanjima daljnjeg školovanja i zapošljavanja su: (možete odabrati više od jedne opcije)		
Novosti o mogućnostima i načinima izobrazbe	297	82%
Novosti sa tržišta rada	222	61%
Informacije o tržištu rada i njegovim konstantnim promjenama	214	59%
Razvijene komunikacijske vještine	211	47%
Poznavanje psihologije	172	47%
Poznavanje zapodljivosti	150	41%
Ovladavanje metodologijama i tehnikama savjetovanja	124	34%
Stručnost u digitalnim vještinama	131	36%
Spretnost u tzv. soft skills (društvene, komunikacijske i interpersonalne vještine)	172	47%
Empatija	223	61%
Znanje o odnosu između ciljeva održivog razvoja i mogućnosti izobrazbe i zapošljavanja	134	37%

Co-funded by
the European Union

wakeup-vocation.eu

Área de Empleo e Inclusión Social de la Fundación Santa María la Real
www.areaempleofsmr.es
areaempleo@santamarialareal.org

This project has been funded with support from the European Commission. This document reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

This document can be used for non-commercial purposes, respecting their authorship within the framework of the project "Wake up your vocation". For other uses, contact Fundación Santa María la Real.

